

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ZMĚNY KRITICKÉHO DISKURZU ČASOPISU *MELODIE*
NA PŘELOMU 60. A 70. LET A NA POČÁTKU 80. LET 20.
STOLETÍ**

Vedoucí práce: prof. PaedDr. Vladimír Papoušek, CSc.

Autor práce: Jan Veselý

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 4.

2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 9. května 2019

Jan Veselý

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval prof. PaedDr. Vladimíru Papouškovi, CSc. za přínosné rady, trpělivost, ochotu, lidský a profesionální přístup a čas, který mi poskytl při vedení této bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat své rodině a přátelům za podporu.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá hudebním časopisem *Melodie*. Konkrétně se zaměřuje na možné změny kritického diskurzu v obdobích přelomu 60. a 70. let a první poloviny 80. let minulého století. Poskytuje rovněž informace o vzniku tohoto populárního periodika.

V prvním vybraném období se snaží poskytnout čtenáři objektivní pohled na směřování měsíčníku a na práci jednotlivých autorů. Popisovány jsou přístupy příspěvatelů jednotlivě i v rámci vybraných rubrik. Objevují se zde i příklady rozporů mezi obsahem mnoha článků a převládajícím diskurzem komunistické vlády. Ve druhém vybraném období práce poukazuje na nucenou výměnu vedení a s tím spojené odlišné směřování časopisu. Pokoušíme se přiblížit rozdíl v přístupu měsíčníku *Melodie* ve vymezených obdobích. K tomu využíváme analýzu textových projevů vybraných autorů, zároveň se však snažíme o ucelený pohled na tvorbu *Melodie*.

Klíčová slova

Měsíčník *Melodie*; hudební publicistika; normalizace; komunismus.

Annotation

The bachelor thesis deals with a Czech musical monthly called *Melodie*. Particularly, it is focused on possible changes in critical discourse in the period from 60s to the first half of 80s of 20th century. The thesis also provides information concerning the origins of this popular periodical.

In the first selected period (the turn of 60s and 70s), it propounds an objective view of the monthly's direction and, at the same time, an objective perception of its authors' work. The approaches of the authors are not only described separately but also in the context of selected sections. The thesis also highlights instances of contradictions between the content of articles and the prevailing discourse of the Communist government. In the second selected period (the first half of 80s), the thesis points to the coerced replacement of the management which was connected to a different direction of the periodical. The aim of the research is to describe in detail different approaches of the monthly *Melodie* during these two selected periods. To illustrate it, the thesis uses the analysis of particular texts written by chosen authors. However, the thesis also aims to provide a comprehensive view concerning the overall production of *Melodie*.

Key words

Monthly *Melodie*; music journalism; normalization; Communism.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Diskurz a hudební kritika v populární hudbě.....	10
3. Proměny časopisu <i>Melodie</i> v 60. letech.....	12
3.1 Vznik <i>Melodie</i>	12
3.2 První léta – stálost i změna.....	13
3.3 Cesta za kvalitní hudební publicistikou	15
4. Období konce 60. let a nástup normalizace	17
4.1 Rozložení obsahu časopisu	17
4.1.1 Vedení periodika.....	17
4.1.2 Grafická úprava <i>Melodie</i>	20
4.1.3 Obecné články a nepravidelné rubriky	21
4.1.4 Pravidelné rubriky.....	23
4.2 Publicisté a jejich přístup k psaní za nastupující normalizace	26
4.2.1 Lubomír Dorůžka.....	26
4.2.2 Jaromír Tůma.....	27
4.2.3 Petar Zapletal	29
4.2.4 Jiří Černý.....	30
4.3 Vliv normalizačních změn na kulturní prostředí.....	32
4.4 Rozpory mezi hudební kritikou v časopisu <i>Melodie</i> a převládající ideologií ..	36
4.4.1 Možné důvody setrvání <i>Melodie</i> mezi povolenými časopisy	36
4.4.2 Vzory v západní hudbě	37
4.4.3 Kritika domácí hudební scény	38
4.4.4 Nevhodný vliv na oblast pop music.....	40
4.5 <i>Aktuality Melodie</i> a hudební periodika s podobným zaměřením	40
5. 80. léta v časopisu <i>Melodie</i>	42
5.1 Situace v 70. a 80. letech.....	42

5.2	Politický tlak dopadá na časopis <i>Melodie</i>	43
5.3	<i>Melodie</i> po výměně redakce.....	45
5.3.1	Nové vedení a snaha působit lépe.....	45
5.3.2	Změna zaměření a ideového pohledu	46
5.3.3	Noví žurnalisté.....	47
5.3.4	Představitelé pokřivené kritiky (Jan Beran a Petr Žantovský)	49
5.4	Postupný úpadek <i>Melodie</i>	52
6.	Závěr	54
7.	Seznam literatury	56

1. Úvod

V této bakalářské práci se zaměříme na hudební časopis *Melodie*, jenž vycházel v Československu velkou část druhé poloviny 20. století. Pokusíme se nahlédnout, jakým směrem se ubíral v této době, přičemž se zaměříme zejména na přelom 60. a 70. let a první polovinu 80. let. Budeme zkoumat nejen samotné periodikum, ale zaměříme se i na významné dobové okolnosti, které mohly chod *Melodie* do značné míry ovlivnit.

Zmiňovaná období byla vybrána, jelikož hrají v naší historii, ale i v samotném časopisu zřejmě nejdůležitější roli. Období přelomu 60. a 70. let je spojeno s událostmi pražského jara a následným nástupem tzv. normalizace, jež znamenala pro většinu periodik změny ve vedení a odklon od otevřenějšího přístupu dřívější doby. Období první poloviny 80. let pak přineslo asi největší zlom v samotném časopisu, neboť došlo k výměně na pozici šéfredaktora a následnému odchodu téměř všech přispěvatelů *Melodie*. Zaměříme se na to, jak velký vliv na směřování časopisu tato změna měla.

Zpočátku se zjednodušeně podíváme na samotný pojem diskurz a na to, jak jej chápeme v kontextu této bakalářské práce. Dále se pokusíme podat informace o vzniku a směřování *Melodie* před danými obdobími, neboť se domníváme, že jsou důležité pro chápání následujícího vývoje v časopisu.

Podrobněji se pokusíme analyzovat situaci v periodiku především mezi lety 1968 a 1972, kdy docházelo v československých médiích k největším změnám. Pokusíme se osvětlit, proč v *Melodii* v těchto letech nedocházelo k výrazným změnám, zaměříme se na vedení časopisu a obvyklý obsah jeho čísel. Také vybereme několik typických hudebních kritiků, kteří do *Melodie* často přispívali, a přiblížíme způsob, jímž se snažili psát tak, aby příliš nepřitahovali pozornost kontrolních orgánů, ale zároveň si uchovali osobitý a objektivní styl. Zamyslíme se nad změnami kulturního prostředí pod vlivem nastupující normalizace a pokusíme se poukázat na časté příklady nesouladu mezi články v *Melodii* a převládající ideologií.

V další části se zaměříme na období první poloviny 80. let. Zjednodušeně nastíníme situaci, ve které se v té době *Melodie* nacházela, a připomeneme i politický tlak, jenž působil na redakci z vyšších míst. Zaměříme se též na výměnu redakce a enormní změnu směřování celého periodika. Podíváme se na nové vedení časopisu, blíže se zaměříme také na vybrané nové přispěvatele, kteří svým stylem psaní

představovali typické zástupce prorežimních autorů. Zároveň se pokusíme upozornit na přehnanost některých jejich článků a zamyslet se nad nebezpečným, černobílým vnímáním aspektů této doby. Velmi stručně se zmíníme o osudu periodika po námi vymezeném období.

Doufáme, že předkládaná práce přispěje k lepšímu porozumění této nesnadné doby a poukáže na význam, jenž měla relativně svobodná hudební kritika na kulturní prostředí socialistického Československa.

2. Diskurz a hudební kritika v populární hudbě

Hovoříme-li o diskurzu, reflektujeme v zásadě promluvy zakotvené v nějaké konkrétní době. Zároveň většinou nebereme v potaz jediný diskurz, neboť ve společnosti spolu koexistuje vždy více diskurzů (nutno podotknout, že v námi vybraném období je pouze jeden dominantní).¹ Pro účely této bakalářské práce není nutné pojem diskurz nijak problematizovat, vystačíme si s definicí ze Slovníku filozofických pojmů současnosti: „*U Foucaulta je diskurz určitým způsobem vedený dialog uvnitř dané kultury. Dobovému diskurzu (diskurzivní praxi) je vlastní určitý soubor pravidel a zákonitostí, který se sleduje v archeologické analýze; sleduje se v ní určitá pozice (statut) poznávajícího subjektu, který žije v dané době a podléhá určité diskurzivní praxi.*“²

Dominantním prvkem, který určoval diskurz námi vybraného období, byl komunistický režim. Ten využíval procedury tzv. vylučování. „*Nejzřejmější a také nejznámější z nich je zákaz. Dobře se ví, že nemáme právo všechno říci, že nemůžeme mluvit o všem za jakýchkoli okolností, že konečně nemůže kdokoli mluvit o čemkoliv.*“³ Snad v každé společnosti nacházíme jistá tabu, o nichž se veřejně nemluví. V období komunismu se však tato omezení týkala až příliš mnoha oblastí.

Strana potřebovala kontrolovat společnost a potažmo tedy i diskurz. K tomu sloužila média, pro něž byla vytvořena řada pravidel a omezení, aby k nim neměl kdokoli přístup.⁴ U velkých deníků ve vymezeném období tento plán komunistům vycházel, ale při dohledu na menší specifické časopisy nebyl tlak v některých letech tak velký. Proto mohl v časopisu *Melodie* vzniknout a dlouho přetrvávat přístup, který bychom jen těžko označili jako v úplném souladu s režimním uvažováním. Dalo by se říci, že v redakci *Melodie* dlouhou dobu nefungovala doktrína, která v diskurzu „*váže jedince k určitým typům vypovídání a zakazuje jim tedy všechny ostatní typy*“.⁵

Někdo by mohl namítat, že jeden hudební časopis nemohl nijak ohrozit postavení komunistů v Československu, a měl by ve své podstatě pravdu. Nesmíme však zapomínat

---

¹ OLŠOVSKÝ, Jiří, *Slovník filozofických pojmů současnosti*, s. 48.

² Tamtéž, s. 48.

³ FOUCAULT, Michel, *Diskurs: Autor; Genealogie: tři studie*, s. 9.

⁴ Tamtéž, s. 20.

⁵ Tamtéž, s. 23.

na to, že *Melodie* informovala o dění na Západě a snažila se zaujímat objektivní a zejména pravdivý pohled na naši hudební scénu. Takové úsilí mohlo vyvolávat z pohledu režimu komplikace, jak naznačuje ve svých esejích Petr Fideius: „*Problém je v tom, že se nedá úplně a natrvalo zabránit, aby do lidské mysli nepronikaly obsahy jiné, cizí, nežádoucí – ať už z vnějšího, netotalitního světa, nebo z minulosti.*“⁶ Právě informace z netotalitního světa a snaha nepodřizovat se úplně ve všem vládnoucímu režimu činily z *Melodie* výjimku mezi tehdejšími oficiálně vydávanými periodiky.

Pokud se zaměříme na hudební kritiku, musíme ihned poukázat na to, že časopis byl zaměřený na tzv. nevážnou hudbu. Tím se stává pochopitelnějším i tak velký počet hudebních publicistů bez klasického hudebního vzdělání (na tento fakt odkazuje i kniha rozhovorů s Jiřím Černým pod názvem *Kritik bez konzervatoře*). Pro celé 20. století je příznačný obrovský rozvoj různých hudebních proudů, a proto bylo třeba, aby se našli nadšenci, kteří by s novou hudbou seznamovali čtenáře. Ruku v ruce se zápal pro hudbu byl vyžadován i jistý novinářský um.

Ať už pro *Melodii* psal studovaný znalec hudby či pouhý nadšenec, jenž si své hudební znalosti doplňoval postupně, vždy šlo o to, aby si vytvořil přehled nejen o domácích, ale také o zahraniční hudební scéně. Následně se mohl každý z nich specializovat na své oblíbené žánry nebo umělce. Počítalo se s tím, že nejpočetnější skupinu čtenářů *Melodie* tvoří mladí lidé, proto se neustále musel držet krok s novými trendy. Důležité bylo zásobovat čtenáře zejména články o populární hudbě a rocku.

Pokud je skutečně komunistická řeč obrovským zdrojem informací o vládnoucím režimu,⁷ pak snad i tato práce má své opodstatnění, neboť se zaměřuje na státem vydávané periodikum, které však svým směřováním neodpovídá dnešnímu (někdy až příliš zjednodušenému) náhledu na období komunismu.

---

⁶ FIDELIUS, Petr, *Řeč komunistické moci*, s. 181.

⁷ Tamtéž, s. 166.

3. Proměny časopisu *Melodie* v 60. letech

Rokem 1963 se začala psát historie jednoho z nejvlivnějších hudebně-kritických časopisů druhé poloviny 20. století v Československu. Poměrně krátce po svém vzniku se měsíčník stával čím dál tím žádanějším. Do periodika začalo přispívat stále více kvalitních hudebních publicistů. Postupem času bylo nejvíce prostoru věnováno populární hudbě, jazzu a zejména rockové hudbě. Redakce se tak přizpůsobovala tématům, jež dobového čtenáře zajímala. V této kapitole se zaměříme na vznik nového měsíčníku a změny v prvních letech vydávání, díky kterým se později stala *Melodie* neodmyslitelnou součástí života pro desítky tisíc čtenářů.

3.1 Vznik *Melodie*

*„Melodie vznikla rozdělením časopisu Lidová tvořivost, který sloužil především členům amatérských uměleckých souborů – hudebních, sborových a tanečních. Rozštěpením tohoto periodika vznikly Taneční listy a Melodie.“*⁸ V lednu roku 1963 se na scéně objevil časopis se zaměřením pouze na hudbu. Již od počátku se jednalo o měsíčník, což se po celou dobu vydávání nezměnilo (časopisu *Aktuality Melodie* spojenému se stejnou redakcí se budeme věnovat samostatně v pozdější kapitole).

Úkolem nového periodika mělo být zejména seznámení čtenářů s nově vznikajícími žánry populární hudby, ovšem na tradiční druhy hudby se mělo též pamatovat. Zejména mladému člověku měl sloužit časopis jako pomocná ruka při interpretování hudby nejen z pohledu muzikologického, ale také z širšího pohledu ideologického a kulturně-společenského.⁹ *Melodie* spadala spolu s dalšími periodiky z umělecké oblasti pod ministerstvo kultury. Vydavatelem zůstal až do roku 1977 národní podnik Orbis, od té doby přešla *Melodie* pod Panoramu.¹⁰ Posudky na správnost plnění funkce časopisu měl vydávat Český úřad pro tisk a informace (dále ČUTI), který se k

---

⁸ VANĚK, Miroslav, Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956-1989, s. 502.

⁹ Tamtéž, s. 501–502.

¹⁰ *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Copyright © [cit. 10.04.2018]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1827&hl=orbis+>.

některým článkům především z počátku 70. let stavěl velmi odmítavě. O distribuci se starala Poštovní novinová služba, v námi vymezeném období byla stanovena cena jednoho výtisku na 5 Kčs.

Šéfredaktorem pro celý rok 1963 se stal Milan Kuna, byl považován za znalce vážné hudby, ovšem o populární hudbě, která byla v následujících letech základním kamenem časopisu, přílišné znalosti neměl.¹¹ Musíme si ale zároveň uvědomit, že se nacházíme v první polovině 60. let. Žánry z dnešního pohledu typické pro období 60. let se teprve vyvíjejí a společnost se s nimi teprve začíná seznamovat. Jako příklad použijme článek *Zakázat?*, ve kterém je polemizováno o nově vzniklém druhu kytarových skupin. Autor článku čtenáři vysvětluje, že při správném ideologickém vedení nepředstavují tito začínající hudebníci hrozbu pro naši společnost.¹² Nejednoznačnost panovala i v samotném pojmenování nastupující hudby – název big beat, který se u nás začal hojně užívat, bychom v zahraničním (na hudbu zaměřeném) tisku jenom těžko hledali.¹³

3.2 První léta – stálost i změna

V této podkapitole se zaměříme na první roky fungování časopisu. Pokusíme se nalézt některé tendence, jež ovlivňovaly pozdější podobu periodika, ale zároveň poukážeme i na prvky, které se ze stránek *Melodie* rychle vytratily.

Chceme-li hodnotit změny časopisu *Melodie* během prvních let vydávání, je třeba si uvědomit, že toto období neznamenovalo pouze velké politické změny, ale také obrovský progres v hudební oblasti. Proto nevyvolává přístup redakce v prvním úvodníku velké překvapení. „*Vážení čtenáři, neznáme vás ještě, proto před vás předstupujeme s prvním číslem Melodie trochu s obavami.*“¹⁴ Tato nejistota mohla plynout z obavy mezigeneračního nepochopení – předpokládalo se, že mezi předplatitele bude patřit mnoho mladých lidí. To mohlo vyvolávat i mezi zkušenými publicisty a muzikology pochybnosti o tom, zda jejich odborné příspěvky budou zároveň dostatečně čtivé. Můžeme se domnívat, že i tento aspekt vedl ke změně na pozici šéfredaktora hned po prvním roce, kdy Milana Kuna nahradil Lubomír Dorůžka.

---

¹¹ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 62.

¹² CHLÍBEC, Jiří, *Zakázat?*, *Melodie*, 1963, č. 5, s. 73.

¹³ MÁCHA, Zbyněk, *Big beat či nebýt?*, *Melodie*, 1963, č. 6, s. 86–87.

¹⁴ Úvodník, *Melodie*, 1963, č. 1, s. 1.

Zůstaňme však ještě u prvního ročníku, neboť už zde nalezneme spoustu podobností s ročníky vycházejícími o mnoho let později. Například grafická úprava nedoznala v průběhu 60. let velkých změn. Titulní strana vždy patřila interpretům či kapelám, se kterými mohl čtenář očekávat rozsáhlejší rozhovor, nebo se jednalo o snímek z hudebního festivalu, jemuž bylo věnováno v čísle několik stran. Černobílé fotografie se vyskytovaly i mezi jednotlivými články, postupem času se jejich počet mírně zvyšoval. Nedílnou součástí každé *Melodie* byly též odlehčující kresby a karikatury, jež měly čtenáře pobavit nebo alespoň ilustrovat téma čísla. V prvních číslech byly uveřejňovány i celé texty vybraných písní, ovšem pravidelná rubrika pro ně přišla až s dalšími ročníky.

Tematické zaměření jednotlivých článků doznalo v průběhu let také drobných změn. V prvním ročníku se objevují v převaze články o tanečních dechových orchestrech, hudbě lidové, swingu, ale i rady začínajícím hudebníkům. Nelze říct, že by tyto prvky postupem času úplně vymizely, ale jejich frekvence se postupně snižovala. Naproti tomu zájem o jazz neodpadal prakticky po celou dobu existence *Melodie*. Reportáže z hudebních festivalů a soutěží hledající nové talenty patřily mezi základní stavební kameny časopisu. Rubriky týkající se technických stránek hudební aparatury či dopisů z řad čtenářů se udržely v repertoáru *Melodie* od prvního ročníku. Zprávy z domova a ze světa (týkající se hudby někdy jen okrajově) se těšily velké oblibě, o čemž svědčí postupné narůstání jejich počtu v každém čísle.

Značných změn doznal i okruh hudebních kritiků přispívajících do periodika. Nutno podotknout, že v tomto období nesouvisí odchod autorů s ideologickými důvody, spíše za tím stála postupná změna zaměření na populární hudbu a rock. Ovšem i v prvním ročníku nalezneme jména publicistů přispívajících i na konci 60. let. U většiny z nich je setrvání v *Melodii* spojeno s jejich zájmem o jazz. Svými články dlouhá léta přispíval Jindřich Brabec, Miroslav Císař, Jiří Chlíbec, Josef Kotek, Zbyněk Mácha a také pozdější šéfredaktoři Lubomír Dorůžka a Stanislav Titzl.

Jistou snahu o „světovost“ nelze upřít prvnímu ročníku *Melodie* jednak proto, že se zajímal o velikány západního jazzu, ale také protože tiskl obsah každého čísla hned v pěti jazycích (angličtina, čeština, francouzština, němčina a ruština). Aby *Melodie* získala větší čtenost, muselo dojít nejen ke změnám zaměření, ale také ke změnám vlastního způsobu psaní o hudbě, jak dokládá vzpomínka hudebního publicisty Jiřího

Černého: „*Ukázalo se ale, že hudební vědci většinou nedokážou o popu psát srozumitelně a s opravdovým zájmem.*“¹⁵ Tato změna měla nastat pod vedením Lubomíra Dorůžky.

3.3 Cesta za kvalitní hudební publicistikou

Jak bylo již zmíněno, polovina 60. let nepatří přímo do oblasti našeho zájmu, ovšem bez zmínky o několika důležitých změnách v redakci by se nám vytratily potřebné souvislosti, které jsou pro pochopení chodu časopisu před tzv. normalizací zcela nezbytné.

Předně se jedná o pozici vedoucího. Od roku 1964 zastával funkci šéfredaktora Lubomír Dorůžka. Tuto funkci vykonával až do roku 1970, kdy byl vystřídán Stanislavem Titzlem (okolnosti této změny budou obsahem pozdější kapitoly). Dorůžka se narodil v roce 1924 v Praze, kde také vystudoval Univerzitu Karlovu. Mimo práci hudebního publicisty též překládal z angličtiny (např. W. Faulknera či F. S. Fitzgeralda), hudbou se zabýval také ve svých knihách *Panoráma moderní hudby*, *Panoráma jazzu a Fialová koule jazzu*. Byly mu vydány i autobiografické publikace a za zmínku stojí také fakt, že v době vedení časopisu *Melodie* působil zároveň jako ředitel Mezinárodního jazzového festivalu. Důležité zkušenosti pro povolání hudebního kritika získal při několikaleté práci ve Svazu československých skladatelů, v němž působil na přelomu 40. a 50. let.¹⁶

Pod Dorůžkovým vedením nastala periodiku zlatá léta. On sám se ve svých článcích zaměřoval nejvíce na jazz a vážnou hudbu, ale vedle toho dokázal přivést zástupce mladší generace, pro které byla hlavním tématem rocková hudba, jak vzpomíná Jiří Černý: „*Ti mladí kluci byli velkým přínosem, třeba Mirek Tůma, Petr Dorůžka, Ondřej Konrád. Lubomír Dorůžka nic moc neinicioval, ale když mladí rockoví novináři přišli, hned poznal, kteří jsou dobří a dali by se využít.*“¹⁷ Lubomírův syn, Petr Dorůžka, dokázal řadou kvalitních článků, že jablko nepadá daleko od stromu. Nesmíme však opomenout zástupce zkušenější generace publicistů. Díky svému rozhledu a talentu dokázali lidé jako Josef Kotek, Leo Jehne či již několikrát zmiňovaný Jiří Černý psát o rocku i popu, ačkoliv se nejednalo o jejich původní zaměření.¹⁸ Právě oni se téměř od začátku stali zárukou pro úspěch časopisu.

---

¹⁵ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 63.

¹⁶ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 503.

¹⁷ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 63.

¹⁸ Tamtéž, s. 62–63.

Stále kvalitnější obsazení redakce, dobrý výběr externistů, Dorůžkův pozitivní přístup k novým hudebním žánrům, příznivá doba pro vznik skvělé hudby doma i v zahraničí, to vše vedlo ke zvýšenému zájmu o *Melodii*. „*O tom svědčí i zvyšující se náklad, který začínal na 4300 kusech (1964), postupně se zvyšoval na 13 000 kusů (1965), 24 000 kusů (1967), 30 000 kusů (1968) v průběhu roku zvýšeno na 50 000 kusů (ve druhé polovině roku 1968, resp. 1969).*“¹⁹ Z těchto čísel je patrný razantní vzestup *Melodie* v průběhu 60. let. Hudební časopis, jenž během pár let získal desetitisíce čtenářů, si zasluhuje velký obdiv.

---

¹⁹ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 504.

4. Období konce 60. let a nástup normalizace

Konec 60. a začátek 70. let je pro naši práci jedním ze dvou stěžejních období. Po postupném uvolňování režimního tlaku v minulých letech přichází pro společnost, která očekávala další reformy s vidinou svobodnějšího života, studená sprcha ve formě okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy. Reformní duch se vytrácel z politické scény a náš národ opět upadl do hluboké nesvobody. Komunistické vedení se snažilo nastolit proces normalizace společnosti. Umělecký projev se s tímto procesem dostával mnohdy do konfliktu. Silnému tlaku byli vystaveni nejen umělci samotní, ale i lidé snažící se podávat o nich pravdivé a nezkreslené informace – hudební publicisté.

V této kapitole se zaměříme na období od roku 1968 do roku 1972. Podrobněji se podíváme na rubriky vycházející pravidelně v těchto letech, dále na publicisty tvořící jádro časopisu a vybereme i úryvky z jejich článků, které budou ilustrovat, jak se dokázali vypořádat s dobovým tlakem. Prozkoumáme také, zda došlo ke změnám tematického zaměření článků a zda výběr jednotlivých interpretů ovlivňovala jejich národní příslušnost. Neopomeneme ani výměnu na pozici vedoucího redakce a změny s tím spojené.

4.1 Rozložení obsahu časopisu

4.1.1 Vedení periodika

Než se budeme zabývat samotným obsahem vydávaných čísel, bylo by jistě na místě podívat se, kdo v dané době působil na odpovědných místech, ze kterých bylo lze ovlivňovat jak vzhledovou, tak i obsahovou stránku *Melodie*. Proto se zaměříme na první číslo z roku 1968 a zjistíme, kdo tvořil redakci. Poté se zaměříme i na změny v následujících letech. V roli vedoucího redaktora působil již zmíněný Lubomír Dorůžka. Redaktorkou byla Ludmila Konopíková a technickou redaktorkou Jana Zubíková. V poměrně širokém redakčním kruhu zastávali svou pozici: Jindřich Brabec, Miroslav Ducháč, Jiří Chlíbaec, Josef Kotek, Jiří Majer, Jiří Malásek, Jaroslav Navrátil, Stanislav Titzl, Karel Velebný a Karel Vlach (u jehož jména se vždy udávalo označení zasloužilý umělec). O grafickou úpravu dbal Miloš Pozděna.²⁰

---

²⁰ *Melodie*, 1968, č.1, s. 32.

Většinu členů redakčního kruhu tvořili častí i méně častí přispěvatelé *Melodie*, ale hlavně se jednalo o milovníky hudby. Dokonce i někteří skladatelé či interpreti působili delší dobu v redakčním kruhu, jehož proměnlivost byla nemalá. Také na pozici redaktora se rychle měnili Ludmila Konopíková a Čestmír Klos. Klos však již v roce 1969 odešel na pozici šéfredaktora do čtrnáctideníku *Aktuality Melodie*, proto jej v průběhu roku nahradil na pozici redaktora Stanislav Titzl a o grafickou úpravu se začal starat Vladimír Bouzek.

Následující rok znamenal velkou změnu pro redakční kruh, v němž vedle již zmíněných J. Kotka, J. Maláska, J. Navrátila a K. Velebného začali působit: Miroslav Ducháč, Alexander Goldscheider, Leo Jehne, Karel Knechtel, Zbyněk Mácha, Antonín Matzner a Petr Ulrych. Nejednalo se o žádnou politickou čistku, jak by napovídala doba nastupující normalizace. Vesměš šlo o hudební novináře, kteří již do časopisu přispívali.

V roce 1971 nastala již zmiňovaná výměna na pozici vedoucího redaktora. Jaroslav Riedel datuje v rozhovoru s Jiřím Černým Dorůžkův odchod na konec roku 1970,²¹ ovšem na stránkách *Melodie* je uveden jako vedoucí redaktor Stanislav Titzl až od dubna 1971.²² O důvodu Dorůžkova přenechání pozice někomu jinému nemusíme moc pochybovat. Jak vyplývá z rozhovoru s Jaroslavem Riedlem, odešel dobrovolně, neboť nechtěl časopis cenzurovat. V tom ho utvrdila i nepříjemná zkušenost, neboť kvůli článku o Matuškově dostal vydavatel *Melodie* (Orbis) pokutu a sám Dorůžka musel jít vše vysvětlovat na ČUTI.²³ Že nešlo o politický tlak dotvrzuje i Lubomírův dlouholetý spolupracovník Jiří Černý: „*Pokud vím, tehdy opravdu nebyly žádné tlaky na Dorůžkův odchod. Ale Lubomír dobře věděl, proč odchází. Cenzurovat by nás totiž opravdu musel; stejně jako to pak musel dělat Standa Titzl.*“²⁴ Dorůžka však redakci neopustil nadobro, zařadil se mezi členy redakčního kruhu a jeho příspěvků v periodiku neubývalo.

Stanislav Titzl se stal šéfredaktorem v roce 1971 a zůstal jím dosti dlouhou dobu, až na přelomu let 1983 a 1984 došlo k jeho odchodu (toto období je pro účely naší práce též stěžejní, proto se mu budeme věnovat podrobněji v pozdější kapitole). Titzl se na začátku svého působení ocitl v nezáviděníhodné situaci. Převzal časopis s pravidelným nákladem několika desítek tisíc kusů a přitom musel odolávat tlaku ze dvou stran.

---

²¹ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 65.

²² *Melodie*, 1971, č. 4, s. 128.

²³ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 65.

²⁴ Tamtéž, s. 65.

Pravidelný čtenář *Melodie* byl totiž spokojený s dosavadním přísunem informací o západní a zejména rockové a populární hudbě. Na druhé straně však stála režimní moc, která měla hlavně pro anglo-americkou kulturu většinou jen slova opovržení. Navíc i samotní přispěvatelé byli zvyklí psát volnějším stylem, než jak by se za normalizace očekávalo. Titzl se své nové role zhostil, pokud můžeme soudit, na výbornou, neboť udržet časopis, jakým byla *Melodie*, v 70. letech nebylo vůbec snadné. Zaměříme se nyní trochu podrobněji na tuto osobnost.

Stanislav Titzl se narodil se v roce 1929, k psaní o hudbě se dostal díky své vlastní hudební kariéře. Mluvíme zde o nadšeném akordeonistovi a klavíristovi. Do *Melodie* nepřišel jako úplný nováček, založil informační bulletin pro firmu Supraphon (v té době se jednalo o první specializovaný hudební plátek zaměřený na populární hudbu u nás), ze kterého později vznikla *Gramorevue*.²⁵ V *Melodii* následně zastával dva roky funkci redaktora, ale ani to ho nemohlo zcela řádně připravit na novou práci. Zkrátka mu chyběly takové zkušenosti a přehled, jaké Dorůžka za všechny roky nasbíral, jak připomíná kritik Jiří Černý: „*Všichni jsme si z Titzla dělali srandu, on se kvůli tomu trápil, snažil se to dělat, jak uměl. [...] Nikdy jsem s Lubomírem nediskutoval, protože jsem si vždycky myslel, že má pravdu. Se Standou jsem diskutoval pořád. On prostě neměl odhad, některé jeho obavy byly naprosto zbytečné. Neměl tu zkušenost jako Dorůžka, který se s cenzurou musel vyrovnávat léta.*“²⁶ Je pochopitelné, že některým progresivnějším publicistům se zdál Titzlův přístup příliš liknavý, avšak musíme si uvědomit jeho nečlenství v komunistické straně, což v té době byla u vedoucích pozic spíše výjimka. Z této perspektivy se nám může jevit „legrace“, kterou si dělal z Titzla nejen Jiří Černý, ale i kritik Jan Rejžek, poněkud krutá. Do na pohled nevinných vět zařadili jméno některého zakázaného umělce a Titzl nevěda o tom, že se jedná o nevhodnou osobu pro režim, článek pustil do tisku, což mu bylo několikrát vyčteno z vyšších pozic.²⁷

Kromě výměny šéfredaktora došlo v roce 1971 ještě k několika znatelným změnám. Ani u nich nelze hledat silný politický tlak na jejich provedení. Grafickou úpravou se začal zaobírat Miroslav Klomínek (za jeho působení došlo k jedné z větších grafických úprav v jinak konzervativním směřování *Melodie* po celá 60. léta). Také

---

²⁵ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 507–508.

²⁶ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 65.

²⁷ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 508–509.

v redakčním kruhu došlo k několika změnám – odešli M. Ducháč, K. Knecht a P. Ulrych. Na jejich místech je nahradili Milan Chladil, Jaromír Nečas, Jan Pacák, Leona Pešková, Petr Sís a Pavel Staněk. V dalších letech se složení redakce příliš neměnilo, což dokládá příklad roku 1972, kdy do redakčního kruhu přibyl jediný nováček, Karel Srp.

4.1.2 Grafická úprava *Melodie*

Bylo již zmíněno, že po grafické stránce se *Melodie* postupem času příliš neměnila. K největší změně došlo v roce 1971 pod vedením Miroslava Klomínka. I v tomto případě se jednalo o změny menšího charakteru. Titulní strana, dříve vyhrazená pouze pro fotografii jedné hudební osobnosti či kapely a název časopisu s označením příslušného čísla výtisku, byla změněna přidáním fotografie zabírající zhruba polovinu strany, vedle které byli uvedeni hudebníci, jimž měl být věnován prostor v daném čísle. Spolu s tím došlo k větší parcelaci textu – delší články, které byly dříve děleny do dvou až tří sloupců, byly nyní rozdělovány až do čtyř sloupců. Ovšem nešlo o striktní pravidlo, většina stran totiž byla doprovázena fotografiemi, které byly umístěny do různých částí stránky tak, aby narušovaly dojem monotónnosti.

Snaha zařazovat více fotografií se táhne prakticky celou historií *Melodie*. Zejména hvězd populární hudby přibývalo a dobový čtenář chtěl o nich nejen číst, ale také je vidět. Velké fotografie vždy našel na poslední straně periodika. Menší fotografie byly součástí téměř každého článku, rozhovory pak byly doplněny celou řadou snímků. Pokud se jednalo o známější skupinu, fotografie mohla dosahovat velikosti přes půl strany.

Markantními změnami neprocházelo ani zvolené písmo. Pro zaujetí čtenářů byl u nadpisů obměňován styl písma. Často také docházelo k přesunutí nadpisu doprostřed či na spodní část dvoustrany. Pozornost se také získávala přidáním různých symbolů (např. hvězd či koleček) k nadpisu nebo na okraje textu. Platilo však pravidlo, že nadpis by měl být svou velikostí úměrný délce článku, tudíž nenastávaly situace, kdy by obrovský název příspěvku lákal pouze k pár řádkům o méně známém hudebníkovi. Texty některých článků se tiskly tučně, ve většině případů se tímto způsobem napomáhalo snadnému rozlišení jednotlivých příspěvků.

Zvláštním projevem snahy pobavit čtenáře bylo v *Melodii* umění kreslené. Karikaturám a kresleným vtipům byl ponecháván prostor poněkud nepravidelně, ale nedá se říct, že by šlo pouze o vyplnění prázdného prostoru, kdy uzávěrka spěchala a redaktor potřeboval rychle doplnit stranu. Zejména v porovnání s poněkud fádními kresbami, jež

se vyskytly v periodiku v polovině 80. let, lze tvorbu z 60. a 70. let označit za nápaditou a smysluplnou.

V dnešní době si snad žádný časopis nedokážeme představit bez reklamy. Ani *Melodii* v dobách komunismu se nevyhnula. V žádném případě ale nešlo o agresivní reklamu dnešní doby. Většinou se jednalo o decentní jasně ohraničenou inzerci na celou stranu či její polovinu až čtvrtinu. Drobnější zmínky o svých službách si mohly dovolit různé opravny hudebních nástrojů. Větší prostor si získávaly firmy s hudebními nástroji či aparaturou. Velkou reklamu si mohly dovolit společnosti prodávající gramofony a magnetofony. Pravidelnými upoutávkami na nově vydávanou tvorbu zásobily časopis české vydavatelské společnosti Supraphon a Panton, později se přidal i slovenský Opus. Čtenář si mohl být jistý, že recenze některých inzerovaných alb se objeví v dalším čísle *Melodie*.

S otázkou získání pozornosti k různým hudebním produktům souvisí i snaha *Melodie* rozšiřovat okruh svých čtenářů. Jako u každého periodika byl vyvíjen tlak na to, aby se zvětšoval počet pravidelných předplatitelů. Redakce razila heslo *Ani jeden měsíc bez MELODIE*, které bylo několikrát doprovázeno také fotografiemi slavných osobností populární hudby vždy tvrdícími, že zmíněný časopis je nedílnou součástí jejich životů. V poněkud uvolněnější náladě se nesla reklama u krátce vydávaných *Aktualit Melodie*. Cena pořízení půlročního předplatného byla srovnávána s pořízením zcela jiných statků:

„6 Kč 50 haléřů = 1 vepřové v mrkvi v restauraci II. cen. skupiny bez procent a tuzérů = 6 kofol + 50 haléřů navíc = 1 balíček cigaret Tresor + 1 škatulka zápalek (jsou-li) + 30 haléřů = 1 krajón + Kč 2,50 = 15 dkg gothajského salámu + 3 rohlíky + 80 haléřů Zkrátka věci denní potřeby, které také denně nebo velmi často kupujete. Velikost této částky – šesti korun padesáti haléřů – vám ani nepřijde. Proto se jistě nebudete dlouho rozmýšlet nad předplacením Áčka. Neboť 6 Kč 50 haléřů = předplatné Aktualit Melodie na půl roku.“²⁸

4.1.3 Obecné články a nepravidelné rubriky

Úkolem této podkapitoly bude rozřadit velké množství rozličných článků, které se v *Melodii* vyskytovaly. Jednotlivá rozdělení mohou působit poněkud široce, ale držíme se dělení, jež bylo užito i samotným časopisem v ročním shrnutí obsahu v roce 1968.

---

²⁸ *Melodie*, 1969, č. 12, s. 379.

Pouze u otázky pravidelnosti rubrik se rozcházíme, neboť u některých se zjevně o pravidelnosti nedá hovořit. U významných kategorií budou zmíněna i jména autorů, kteří se těmito kategoriím věnovali intenzivněji než jiní autoři.

Začněme u kategorií obecnějších, které byly v *Melodii* zařazovány do jedné oblasti. Jednalo se o úvahy, obecné problémy a přehledné články. Vyjádření v těchto článcích nemusela být spojena pouze s hudbou, většinou se dotýkala i celkové kulturní či společenské tematiky. V této kategorii dostávali prostor především kritici z řad starší generace, u kterých se k publicistickému přístupu přidával ještě patřičný nadhled a zkušenosti. Musíme také zmínit, že spousta článků v celém časopise byla označena pouze novinářskou šifrou místo celého jména autora.

Další velká skupina zahrnovala profily, portréty, rozhovory a jubilea. V kategorii profilů zejména nastupujících interpretů vyčníval počtem příspěvků mladý kritik Jaromír Tůma. Později se k častým autorům v tomto odvětví přidávaly kapacity jako Jiří Černý, František Horáček a z jazzového prostředí také sám šéfredaktor Lubomír Dorůžka. Rozhovory se slavnými osobnostmi z domácí hudební scény postupem času získávaly na popularitě a rozhovory s funkcionáři zase pomáhaly udržovat spokojenost kontrolních orgánů s ideologickým vedením časopisu.

Reportáže a velké referáty z hudebních festivalů a soutěží taktéž působily patřičně z pohledu režimu. Velká pozornost byla věnována jazzu, taneční hudbě, folku a samozřejmě nastupujícím hvězdám populární hudby. Reportáže z festivalů v Praze, Bratislavě, Ostravě, Jihlavě či Sokolově byly každý rok nutností. Nejednalo se o pravidlo, ale častými příspěvateli z těchto událostí byli oba šéfredaktoři.

Ke složitějšímu rozdělení se dostáváme u následujících rubrik, jež byly v rámci periodika *označovány* jako pravidelné. Ovšem ve srovnání s dalšími pravidelnými rubrikami, které budou předmětem následující podkapitoly, by svou „pravidelnost“ obhajovaly jen s velkou námahou. Společným rysem pro tuto skupinu se stalo zveřejnění pouze několikrát za rok. Jedná se o rubriky *Můj názor*, *Na vlastní uši*, *Kritikové poslouchají*, *Fejetony* a *Soutěže*. K tomu, aby se dostávaly do každého čísla časopisu, nechybělo mnoho. Avšak postupem času se podobné texty začaly zařazovat do častějších rubrik nebo se některé specifické typy textů prakticky přestaly vyskytovat.

Zvláštní kategorii zastupuje rubrika *Napsali jste nám*. Zpočátku se jednalo o postřehy čtenářů k nějaké hudební otázce či návrhy na zlepšení periodika. Postupem času

byly zařazeny také dopisy z řad čtenářů, jež vytýkaly publicistovi zaujatost vůči hudebníkovi či nepřesnost v článku. Redakce si těchto připomínek velmi vážila, vždyť jim býval přiřazován i nemalý prostor, ovšem s tím přicházela i nutnost reakce kritiků na kritiku jejich kritiky. Pro tuto potřebu vznikla další nepravidelná rubrika *Diskuse*. V *Diskusi* měl publicista možnost obhájit své stanovisko a vyvrátit pochybnosti, které čtenář vznesl. Při spornosti několika hádek přispěchal na pomoc i další publicista či sám vedoucí redaktor. Mezi častější účastníky těchto diskusí patřili Jiří Černý, Lubomír Dorůžka, Leo Jehne a Jaromír Tůma. Čas od času se zapojovali i ostatní členové redakce.

4.1.4 Pravidelné rubriky

Při sestavování této podkapitoly budeme postupovat obdobně jako v předcházející podkapitole věnované redakci časopisu. Proto nejprve uvedeme stav rubrik v roce 1968 a poté se zaměříme na případné nově vznikající rubriky či změny názvu u těch stávajících.

Mnohé pravidelné rubriky v *Melodii* reagovaly na produkci československého domácího trhu. Z důvodů občasné nevyváženosti hudební produkce, co se kvantitativně týče, se občas stávalo, že se rubrika objevila pouze desetkrát za rok, ovšem z tohoto důvodu jí nemůžeme ubírat právo na označení pravidelná, neboť se jednalo o externí vliv a čtenář si mohl být jistý, že v příštím čísle tuto rubriku opět najde. Rubrika *Nové publikace* se zaměřovala na recenze knižní produkce týkající se hudby. Častěji sem přispívali Lubomír Dorůžka a Josef Kotek. Pravidelný sloupek *Pro váš gramofon* dostával poměrně velký prostor. Rozdělen byl na sekci jazzu, do které psal zejména Miloslav Nosál, a popu, do níž častěji přispívali Lubomír Dorůžka, Leo Jehne, Josef Kotek a Jaroslav Přikryl. Samostatně vybíral zajímavé skladby Lubomír Dorůžka v článcích zastřešených názvem *Novinky měsíce*.

Na čistě hudební produkci československou i zahraniční reagovala rubrika *Co se kde hraje a zpívá*, která obsahovala několik oddělených částí a v níž se vyskytovalo zpravidla velké množství tabulek. V *Top ten Supraphonu* člověk našel seznam nejžádanějších skladeb z tohoto vydavatelství. *Přehled světových hit-parades* nabízel čtenáři pohled do žebříčků prodejnosti desek v USA, Velké Británii, Francii, Itálii a NSR (většinou bylo u dalších zemí zmíněno pouze první místo). V *Top five* získal čtenář tipy na nové kvalitní písně. V *Novinkách Supraphonu očima kritiků* publicisté hodnotili vyšlou tvorbu pomocí bodů (později byl používán systém křížků či koleček). Z hodnocení pěti kritiků tak vznikl průměr, který určoval vítěze, a nikdo z hodnotitelů nemusel

vysvětlovat, proč dal tomu či onomu interpretovi vysoký nebo nízký počet bodů. Vítězovi byl později vždy věnován alespoň drobný článek. Mezi časté účastníky hodnocení skladeb patřili Jiří Černý, Lubomír Dorůžka, Alexander Goldscheider, Josef Kotek, Antonín Matzner, Jan Křtitel Sýkora, Stanislav Titzl a Jaromír Tůma. Stejný systém hodnocení se vyskytoval také u pozdější rubriky *LP desky očima kritiků*.

Součástí rubriky *Co se kde hraje a zpívá* byly i pravidelné žebříčky písní s doprovodným textem z rozhlasového pořadu *Třináct na houpačce*. Připravovali jej Miroslava Černá a Jiří Černý. Původně bylo pouštěno vždy dvanáct písní z domácí tvorby a dvanáct ze zahraniční. Po čase došlo k rozšíření na třináct a od dubna 1968 na čtrnáct.²⁹ Obsah tohoto pořadu však není předmětem našeho zájmu, proto jen dodejme, že v roce 1969 se tento pořad přestal vyskytovat na stránkách *Melodie*, jelikož byl po ideologickém nátlaku zrušen.³⁰

Dobový čtenář si žádal nové hity populární hudby i v tištěné podobě. Tuto poptávku uspokojovaly rubriky *Texty písní* a *Písničky*. Střídavě se v poslední jmenované rubrice objevoval i notový záznam, pokud se tak delší dobu nedělo, v dopisech od předplatitelů se začaly ozývat nespokojené hlasy. Nové písně byly přehrávány i známým hudebním osobnostem v rubrice *Jak já to slyším*. Zpěvákům, textařům, kapelníkům a dalším bylo pouštěno deset písní a oni sdělovali svůj názor na ně po prvním poslechnutí. Většina tvorby patřila mezi domácí, přidávalo se však i pár zahraničních skladeb (zejména anglických).

Zaměření na novinky nejen hudební se ukazovalo i v rubrice *Zprávy ze světa*. Nejednalo se pouze o informace o nových albech či úspěších začínajících zahraničních interpretů. Sdělovaly se zde i osobní záležitosti slavných hudebníků, které nemusely s jejich tvorbou nijak souviset. Postupně vznikla i část zabývající se událostmi z Československa pod názvem *Z domova*. Krom osobního života tehdejších hvězd se čtenář dozvídal zejména o jejich plánech do budoucna nebo o natáčení nové desky.

Mezi jedny z mála sloupků, které se nezaměřovaly pouze na aktuální události, patřila rubrika *Kdo byl*. Pojednávalo se v ní o osobnostech formujících hudební žánry, tudíž zde nepůsobil takový tlak na informace pouze o aktuální tvorbě umělce. Podobně působila i rubrika *Profilky*, kde se pouze v pár větách čtenář seznamoval s osobnostmi

---

²⁹ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 37.

³⁰ Tamtéž, str. 58–59.

známými i novými. Obě rubriky si udržovaly vyrovnaný poměr mezi umělci domácími a zahraničními.

Pro zájemce o technickou stránku hudby připravovala *Melodie* sloupek *Technické články*. Ten přinášel poučení o zaznamenávání hudby ve studiu, přenosu zvuku z desky do gramofonu, hudebních nástrojích a mnohém dalším. Také se zde nacházely rady, jak vybírat v obchodech nové hudební přístroje. Nesmíme zapomenout na obálku časopisu, na jejíž zadní straně se nacházely fotografie z rubriky *Fotoreportáže*, které zachycovaly události z hudebních soutěží či slavné hudebníky na cestách po Československu nebo v zahraničí.

V roce 1969 se na první strany periodika dostala nová rubrika *Od rána do večera*. Reportér vždy strávil s osobností domácí pop music celý den a kladl jí nejrůznější otázky stran profesního a osobního života. Materiál doprovázela pokaždé bohatá fotodokumentace. V tomto roce docházelo také ke změnám názvu jednotlivých rubrik, ovšem bez výrazných obsahových změn. Objevily se názvy jako *Malé profily*; *Texty, o které si píšete* a *Technická hlídka*. U *Technické hlídky* nedošlo ke změně zaměření, ale všechny články začal v této době vytvářet Jaromír Franc. Vyskytla se též potřeba uspořádat novinky ze světové hudební scény do jednotné rubriky. Tak vznikla rubrika *O kom se mluví*, do níž často přispívali Jiří Černý, Petr Dorůžka, Alexander Goldscheider, Miloš Skalka, Stanislav Titzl a nejvíce Jaromír Tůma.

V následujícím roce vznikla rubrika vedená pouze Jaromírem Tůmou s názvem *Svět u mikrofonu*. Na rozdíl od předchozí rubriky se více zaměřovala na nové tváře dobové hudby. Dalším velkým počinem tohoto roku bylo sestavení informativní abecedy z oblasti populární hudby pod názvem *ABC pop music*. Jedno či více písmen (vždy se jednalo o začáteční písmena hudebníků nebo skupin) v každém čísle znamenalo, že čtenáři budou poskytnuty krátké a výstižné informace o hudebních umělcích z celého světa náležejících pod vybrané písmeno. Tento rozsáhlý počín byl dovršen na jaře následujícího roku.

V roce 1971 se začalo upouštět od formy úvodních článků, která byla vázána na jeden den s hudebníkem. Tyto články byly nahrazeny rubrikou s prostým označením *Úvodní profily*. Autorům profilů se tímto výrazně usnadnily podmínky pro sestavení celistvého obrazu umělce. Došlo také ke změně názvu pro tabulky prodeje desek tuzemských vydavatelů – začaly být označovány *Hity Supraphonu* a *Pantonium*.

Označení cizích žebříčků popřítavky po deskách získalo jednoduchý název *Přehled světových hitparád*.

S rokem 1972 je spojena nová pravidelná rubrika *Recenze koncertů*. Názvy se změnilu u rubrik *Nové knihy* a *Z redakční pošty*. Široké pole inzerátů týkajících se koupě i prodeje dostalo zastřešující název *Malý oznamovatel*. V pravidelných rubrikách se vedle již zmíněných publicistů začala prosazovat jména jako František Horáček, Jan Křtitel Sýkora a Petar Zapletal.

Tlak nastupující normalizace nevedl k zákazu některých pro režim kontroverzních rubrik, pravdou ale zůstává, že převaha informací z oblasti anglo-americké kultury se vytratila na úkor novinek ze zemí střední a východní Evropy. Větší důraz byl také kladen na rozhovory s komunistickými funkcionáři z hudební oblasti (viz pozdější kapitoly).

4.2 Publicisté a jejich přístup k psaní za nastupující normalizace

Časopis *Melodie* nepostihla vlna změn a zákazů, která je typická pro toto období. Podívejme se proto na konkrétní způsob, jakým se *Melodie* snažila plnit svůj účel tak, aby dozorčí úřady byly spokojeny s činností periodika a zároveň neklesala celková úroveň hudební publicistiky. Poukážeme na tendence podobné všem autorům, ale i specifické přístupy vybraných publicistů. Konkrétně se zaměříme na úryvky z článků přispěvatelů, jež nám pomohou dotvořit obraz směřování měsíčníku. Tímto postupem se budeme snažit na následujících stranách osvětlit, proč nedošlo k zákazu vydávání *Melodie*, která ve zkoumaném období byla pouze korigována ze strany ČUTL.

Vybraní hudební kritici, o nichž se zmíníme v této kapitole, určovali svými články ráz celého časopisu. Jedná se o publicisty, kteří se objevovali se spoustou příspěvků téměř v každém čísle. Zároveň jsou i jednotlivými zástupci náhledu na tehdejší dobu, a to z pohledu žánrového i generačního.

4.2.1 Lubomír Dorůžka

Začneme již několikrát zmiňovaným Lubomírem Dorůžkou. Po celé sledované období patřil mezi autory s největším kvantitativním zastoupením příspěvků. Zároveň nelze říct, že by tím nějak utrpěla kvalita jednotlivých článků. Z textů je zřejmé, že se jednalo

o zkušeného hudebního kritika. Ačkoliv z pozice vedoucího redaktora odstoupil, jak bylo již řečeno, nepřestal přispívat v hojné míře svými články.

V tuto chvíli by bylo záhodno přiblížit politický tlak, který na Dorůžku působil. Na něho jako na autora článků prakticky nepůsobil, ovšem na jeho pozici šéfredaktora byl již patrný. Dorůžka nechtěl být vedoucím redaktorem, který musí svým kolegům rozmlouvat kontroverzní texty, jak sám vzpomíná v rozhovoru pro *Hospodářské noviny*: „*Tehdy mi došlo, že nechci dělat mladším redaktorům usměřovatele, který bude spiklenecky mrkat a říkat: rozumíš přece, tohle by nebylo dobré právě teď pustit... Ale moji mladší následníci si vedli skvěle.*“³¹

V tomto zjednodušeném rozdělení přispěvatelů *Melodie* zastupuje generaci starší, která měla v oblibě zejména vážnou hudbu a jazz. Dorůžka se však zapojil i do kritiky hudby populární. U těchto hudebních směrů nepůsobil režim velkým tlakem na změnu jejich vnímání společností, tudíž nebyl ani Dorůžka nucen výrazně měnit svůj postoj či slovník v probíhající době. Ovšem do diskusí probíhajících na stránkách *Melodie* ohledně hodnot v pop music se zapojoval s velkým záplem.³² Ne neprávem se domníváme, že právě on v mnohém ovlivnil řadu mladších kolegů svou schopností psát o hudbě profesionálně, ale zároveň čtivě.

4.2.2 Jaromír Tůma

Snad nejlepším příkladem této nové generace v hudební publicistice je Jaromír Tůma. Do časopisu přišel ve druhé polovině 60. let. V naší práci zastupuje generaci nejmladší, která na rockové hudbě vyrůstala. Postupem času se právě tato generace hudebních kritiků dokázala lépe „naladit“ také na nově vznikající reggae či punk.

Schopnost porozumět rockové hudbě i celé pop music dostala rychle Tůmu na vrchol. Oba šéfredaktoři mu věnovali spoustu prostoru, ale uznání se mu dostávalo i jinde. Například v ediční radě Gramofonového klubu Supraphonu vystřídal na pozici nejmladšího člena Jiřího Černého.³³

---

³¹ DORŮŽKA, Lubomír, Jsem poník, co umí jen jeden kousek, *Hospodářské noviny*, 28. 4. 2005.

³² Příkladem může být závěrečný článek k diskusi o hodnotách v pop music vyvolané dopisem jednoho čtenáře *Melodie*, který srovnával poněkud laickým pohledem hudbu minulou a současnou. *Melodie*, 1970, č. 10, s. 310.

³³ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 54.

Jak již bylo zmíněno v kapitole věnované pravidelným rubrikám, Tůma přinášel nespočet článků z oblasti popu a rocku. Tlak na vedení mládeže správným směrem v oblasti rockové byl značný, neboť pro komunistický režim ztělesňovala nízké hodnoty, drogy a násilí. Navíc absolutní většina hudebníků, které přibližoval Tůma čtenáři, byla ze zahraničí. Jak by se dalo celkem snadno předpokládat, nejvíce interpretů pocházelo z Velké Británie a USA. Tento zjevný kontrast s dobovým vnímáním západní kultury musel být řešen. Proto lze v *Melodii* vyzorovat obecnou tendenci psát o umělcích z komunistických zemí častěji.

Tímto tlakem byl snad nejvíce zasažen právě Jaromír Tůma. Článků o západních hudebnících se vzdávat nemusel, ale jejich počet byl zejména od roku 1970 omezován na úkor interpretů ze Sovětského svazu, Maďarska, Polska či Rumunska. Díky svému přehledu nacházel i v těchto zemích celou řadu zajímavých kapel, ale dobový čtenář si jistě povšiml určité omezenosti ve výběru osobností (oproti uvolněným 60. létům). Což neznamenovalo, že by čtenář přišel o veškeré aktuální dění v západním hudebním světě. *Přehled světových hitparád* doprovázel v každém čísle Jaromír Tůma komentovanou částí (v několika číslech ho vystřídal Petr Dorůžka). Je zajímavé, že informací o aktuální britské tvorbě se často dožadovali také sovětští posluchači.³⁴ Zdá se, že absence západních hudebníků (jejich nahrávek i aktuálních informací o nich) nebyla pouze problém Československa.

Zvolená taktika vyrovnávání počtu informací o západní i východní hudební scéně fungovala po celou dobu 70. let až překvapivě dobře. Ačkoliv k roztržkám mezi *Melodii* a ČUTI občasné docházelo. Jeden z největších prohřešků měl podle ČUTI na svědomí právě Jaromír Tůma. Velkou vlnu nevole vzbudil jeho článek *Hrozí hudba Americe?* s podtitulem *Některé společenské aspekty rockového hnutí*.³⁵ ČUTI poukazoval na nedostatečné odsouzení negativních jevů v americké společnosti z pohledu ideologického a vyjádřil obavu z nevhodného vlivu zejména na mládež v Československu.³⁶

Tyto připomínky spolu s dalšími vytvořily pro *Melodii* dosti nezáviděníhodnou situaci. Vzájemný spor byl s přihlédnutím ke krátké době po výměně šéfredaktora vyřešen

---

³⁴ Celosvětový úspěch Beatles se nevyhnul ani Sovětskému svazu, proto byl i po jejich rozpadu o nahrávky jednotlivých členů kapely obrovský zájem. Proto jsou singly George Harrisona a Paula McCartneyho na podzim roku 1971 jedny z nejžádanějších v SSSR. *Melodie*, 1971, č. 9, s. 262.

³⁵ Tůma zde popisoval i některé stinné stránky rockového světa v USA, ovšem bez řádného odsouzení tohoto chování, jak by se na dobový článek o americké společnosti slušelo. *Melodie*, 1971, č. 3, s. 81.

³⁶ VANĚK, Miroslav, Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989, s. 510.

relativně mírnou cestou – Stanislav Titzl musel souhlasit s připomínkami ze stran ČUTI a časopis nebyl pokutován.³⁷ K větším postihům v tomto případě nedošlo, ale všem členům periodika se tím jasně dalo na vědomí, že články podobného typu budou pod zvýšenou kontrolou. Určovala se tím linie, se kterou musel každý přispěvatel *Melodie* počítat. Publicisté se poté vyjadřovali ke společenským otázkám spojeným s hudbou opatrněji nebo se zaměřovali čistě na hudební stránku bez širšího společenského dopadu.

I přes tyto neshody s ČUTI a s vidinou pečlivějšího zkoumání ze strany úřadů pokračoval Jaromír Tůma dál ve své činnosti. Stále se věnoval zahraniční tvorbě, ale samozřejmě se nebránil ani té domácí. V *Melodii* pravidelně přispíval do osudového přelomu let 1983 a 1984 a vypracoval se na pozici jednoho z nejuznávanějších kritiků rockové hudby, ačkoliv neměl hudební vzdělání. Krom psaní pro *Melodii* se častokrát podílel na sestavování alb domácích hudebníků a zahraniční desky opatřoval informačními texty pro posluchače. Dále se podílel na pořádání některých beatových festivalů. V 90. letech několik let vedl *Melodii*, ta ovšem v konkurenci ostatních časopisů již neměla tak pronikavý úspěch.³⁸

4.2.3 Petar Zapletal

Dostáváme se k jedné z nejzajímavějších osob spojených s *Melodií*. Petar Zapletal totiž z široké řady přispěvatelů periodika vyčníval tím, že byl členem Komunistické strany Československa.³⁹ Od ostatních vybraných publicistů se také lišil relativně menším spojením s časopisem, ovšem stále patřil mezi pravidelné přispěvatele. Zejména Zapletalovy rozhovory s vedoucími pracovníky hudebního průmyslu jsou nepostradatelnými ukazateli pro naši práci.

Petar Zapletal patřil mezi milovníky vážné hudby a jeho činnost byla často spojená s orchestry vysoké úrovně. Dlouhou dobu působil jako dramaturg Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK.⁴⁰ Jeho zaměření v *Melodii* však bylo dále rozšířeno do oblasti hudby populární. Patřil mezi talentované hudební vědce, kteří dokázali napsat

---

³⁷ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 510–511.

³⁸ Český hudební slovník. *Český hudební slovník* [online]. Copyright © [cit. 21.04.2018]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1001604.

³⁹ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 75.

⁴⁰ Český hudební slovník. *Český hudební slovník* [online]. Copyright © [cit. 22.04.2018]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_%20detail&id=7379.

čtivou recenzi o nové popové desce i záznamu koncertu vážné hudby. Oproti ostatním vybraným publicistům přišel do časopisu až později, jeho články se na stránkách *Melodie* začaly objevovat až začátkem 70. let.

Kromě hodnocení nově vydávaných desek a občasných postřehů z hudebních festivalů přispíval Petar Zapletal do periodika nejvíce svými rozhovory s důležitými činovníky hudební scény. V drtivé většině se jednalo o diskuse velmi angažované a zdůrazňující socialistické myšlenky v procesu tvorby hudebního života u nás. Pro běžného čtenáře *Melodie* se s největší pravděpodobností jednalo o část časopisu, již rovnou přeskakoval, neboť se do celkového obrazu periodika příliš nehodila. Spousta zájemců se však mohla dozvědět něco konkrétnějšího o chodu podniků jako byl Supraphon či Pragokonzert. Největší váhu měly tyto rozhovory pro kontrolní orgán ČUTI, který hodnotil tyto a podobně laděné články velice kladně.⁴¹ Proto vidíme jako jeden ze zásadních důvodů přežití *Melodie* právě publikaci rozhovorů Petara Zapletala s komunistickými funkcionáři.

Ačkoliv Zapletal byl komunistou, snažil se na hudební záležitosti nahlížet z pohledu hudebního kritika, o čemž svědčí i snaha pomoci kapelám tzv. Nové vlny. Spolu s Lubomírem Dorůžkou a Ivanem Poledňákem vedli polemiku s Janem Krýzlem (smyšlené jméno autora článku odsuzujícího Novou vlnu). Na vlídný přístup Petara Zapletala vzpomíná i Jiří Černý, který díky němu dostal možnost poprvé vycestovat do Velké Británie. „Doporučení mi tehdy napsal Petar Zapletal za Svaz skladatelů, kde jsem přitom vůbec nebyl členem. Zapletal byl v KSČ a musím říct, že mi pomáhal, kde mohl.“⁴²

Kladný vztah k hudební publicistice zůstal Zapletalovi po celý život. V 90. letech působil vždy kratší dobu jako šéfredaktor v *Melodii* i *Gramorevue* a jako redaktor v měsíčníku *Hudební rozhledy* a vydavatelství Panton.⁴³

4.2.4 Jiří Černý

Závěrem této kapitoly se dostáváme k publicistovi již několikrát citovanému. Jiří Černý se dostal na vrchol hudební kritiky 20. století díky své všestrannosti a velkému literárnímu

---

⁴¹ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 511.

⁴² RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 75.

⁴³ Český hudební slovník. *Český hudební slovník* [online]. Copyright © [cit. 22.04.2018]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_%20detail&id=7379.

talentu. Svůj zájem směřoval v hudební oblasti zejména k rockové a populární hudbě, ale také k operě, u které s recenzemi začínal a zůstal jí věrný po celý život. Na jeho styl psaní měl zřejmě největší vliv jeho vyučující na katedře žurnalistiky František Gel a také Lubomír Dorůžka s Otou Filipem.⁴⁴

Po ukončení studia se věnoval nejprve sportovní žurnalistice a poté vedl kulturní rubriku v *Mladém světě*.⁴⁵ Do *Melodie* začal přispívat v roce 1964, počet článků se zdál oproti 70. létům značně menší, neboť se v 60. letech věnoval výše zmiňovanému rozhlasovému pořadu *Dvanáct na houpačce* (později se počet skladeb zvyšoval na třináct až čtrnáct) a nadto psal knihy s hudební tematikou (např. *Zpěváci bez konzervatoře*, *Poplach kolem Beatles* či *Hvězdy světových mikrofonů*).

Na konci 60. let se množství jeho článků začalo rapidně zvyšovat. Nejvíce Černého recenzí a úvah či profilů se týkalo populární a rockové hudby. Pokud bylo třeba čtenáři přiblížit zajímavého domácího interpreta, šéfredaktor by jen těžko hledal člověka povolanějšího. Také v zahraniční tvorbě se svým přehledem mohl málokdo Černému rovnat. Pravidelnému čtenáři *Melodie* jistě neuniklo, že hudební osobnosti jako Beatles, Donovan nebo Simon a Garfunkel náleželi mezi Černého oblíbence, které vždy rád hodnotil. Láska ke kvalitní a nápadité hudbě, jež nemusela být vždy ani většinově uznávaná, udělala z Jiřího Černého opravdového znalce v oboru.

Nejčastěji se Černého jméno objevovalo u recenzí nových popových desek československé scény. Mnoho z nich, častěji však ty zahraniční, také sám sestavoval nebo alespoň opatřoval fundovanými komentáři na obalech.⁴⁶ Dále v *Melodii* často zaplňoval rubriku s názvem *O kom se mluví*. Troufal si i na náročnější články, které se zabývaly jak jednotlivými hudebníky, tak jejich zařazením mezi rozvíjející se hudební žánry.

Jako většina ostatních hudebních publicistů nepřispíval pouze do *Melodie*. Volnost v tvorbě mu zaručovalo jeho zaměstnání jako hudební publicista a kritik ve svobodném povolání. Kromě toho působil jako korektor a učitel v lidové škole umění. Ovšem v 70. letech ho postihl zákaz publikační činnosti. V roce 1977 se dostal kvůli

---

⁴⁴ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 63.

⁴⁵ Český hudební slovník. *Český hudební slovník* [online]. Copyright © [cit. 24.04.2018]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1000708.

⁴⁶ Tamtéž.

svým hudebním pořadům a fámám, že tajně předčítá obsah Charty 77 svým studentům, do hledáčku Státní bezpečnosti. Do konce roku tak měl zákaz kdekoliv publikovat.⁴⁷

Právě dřívější zákaz pořadu *Čtrnáct na houpačce* vedl k jeho slavným poslechovým pořadům (většinou označovaným Antidiskotéky nebo Rockování). Jednalo se o komentované pouštění nových i časem prověřených nahrávek, z nichž absolutní většinu dobový posluchač v rádiích neměl šanci slyšet. Černý objížděl v 70. a 80. letech s těmito „antidiskotékami“ celé Československo.

Po zrušení zákazu publikační činnosti opět hojně přispíval do *Melodie* až do konce roku 1983. V nejisté době tzv. sametové revoluce se aktivně podílel na dění v Československu. Na shromážděních Občanského fóra působil jako moderátor většiny debat.⁴⁸ Zajímavé je, že právě Černý dostal za úkol domluvit společný zpěv státní hymny Karla Gotta a Karla Kryla na balkoně vydavatelství Melantrich. Členové Občanského fóra požádali Černého, aby s oběma zpěváky promluvil, ale ve chvíli, kdy je našel, si již domlouvali tóninu zpěvu.⁴⁹

Po roce 1989 jako většina ostatních publicistů odešel z *Melodie*. V 90. letech působil jako šéfredaktor měsíčníku *Rock&Pop*. Dále se věnoval kritice operních představení a muzikálů. Široce spolupracoval s Českým rozhlasem (až na krátké přerušení v roce 1995) a Českou televizí.⁵⁰

4.3 Vliv normalizačních změn na kulturní prostředí

Nyní se podíváme blíže na normalizaci v Československu. Zajímat nás bude především její vliv na oblast publicistiky, proto budeme věnovat zvýšenou pozornost vlivům, kterými se snažili komunisté dostat toto odvětví pod kontrolu. Dále se zaměříme na snahu o masovou produkci v hudební oblasti. Ta měla zajistit pobavení dobového posluchače a odtrhnout jeho myšlenky od reálných problémů, na které byla doba velmi bohatá.

---

⁴⁷ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 85.

⁴⁸ Český hudební slovník. *Český hudební slovník* [online]. Copyright © [cit. 24.04.2018]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1000708.

⁴⁹ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 142.

⁵⁰ Český hudební slovník. *Český hudební slovník* [online]. Copyright © [cit. 24.04.2018]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1000708.

Pokud se zmiňujeme o pojmu normalizace, bylo by na místě označit i její začátek. Vybereme si proto historicky neoddiskutovatelný fakt, změnu ve vedení Komunistické strany Československa. „*Za počátek normalizace lze považovat 17. duben 1969, kdy Gustáv Husák nahradil ve funkci prvního tajemníka KSČ Alexandra Dubčeka. Novému vedení KSČ šlo o opětovnou konsolidaci komunistického režimu a o systematické mocenské obnovení kontroly nad celou společností.*“⁵¹ Osoba Gustáva Husáka je s normalizačním Československem neodmyslitelně spjata. Navýšil opět vliv komunistů, neboť si uvědomoval důležitost hromadných sdělovacích prostředků. „*Při svém nástupu do funkce [...] uvedl, že má-li KSČ plnit roli vedoucí politické síly v zemi, musí si zajistit rozhodující vliv na tisk, rozhlas a televizi. Nepřímo tak ohlásil nástup normalizace v médiích.*“⁵²

K tomuto zajištění rozhodujícího vlivu v tištěných médiích měla napomoci znovuobnovená cenzura. Ovšem celková taktika komunistického státního aparátu se ještě zdokonalila. „*Mocenskou kontrolu médií režim prováděl za pomoci cenzurních úřadů. Za faktickým ovládnutím médií na počátku normalizace však stály systematické personální čistky ve všech mediálních institucích.*“⁵³ Tato opatření měla vést k větší snaze o autocenzuru v řadách přispěvatelů časopisů a jejich redaktorů. Z režimního pohledu se tak dosahovalo kýženého postupu již od nejnižších vrstev mediálního soukolí.

Jak bylo naznačeno v úvodu této kapitoly, komunistický režim potřeboval zasáhnout kulturní tvorbou, kterou schvaloval, co nejširší publikum. „*Neoddělitelným atributem oficiální kultury je její masovost.*“⁵⁴ Masa útočí na individualitu člověka, který najednou není pouze sám sebou, ale stává se součástí kolektivu. Jeho názory a vkus mohou snadno zapadnout do průměru, jehož se stává součástí, aniž by si toho byl vždy vědom. Kritické myšlení (z pohledu komunistické moci většinou označované jako závadné či nežádoucí) se vytrácí a člověk se stává stále více poslušnějším.⁵⁵

Ke komunistické snaze o přístupnost kultury patřila i heslovitost a značné zjednodušování některých otázek. Příkladem toho je známé heslo „Umění masám!“ „*směřovalo k masovému šíření oficiálně vybraných autorů a děl, a tedy k formování*

---

⁵¹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG, *Dějiny českých médií 20. století*, s. 203–204.

⁵² Tamtéž, s. 213.

⁵³ Tamtéž, s. 208.

⁵⁴ ALAN, Josef, *Alternativní kultura jako sociologické téma*, In: BITRICH, Tomáš, *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*, s. 15.

⁵⁵ Tamtéž, s. 15.

*masového vkusu jako účelové směsi ideologických, osvětových a estetických hledisek.*⁵⁶ Hudebníci, kteří neměli s režimem problémový vztah, tak dostávali velký prostor, což mohlo působit negativně na pohled čtenáře na hudebního kritika. Zejména v případech, kdy zástupci tzv. středního proudu v pop music měli obrovské možnosti vystupování, ačkoliv k nim kritika bývala občas nevybíravá. To mohlo vyvolat představu, že kritik se ve svém pohledu mýlil, neboť špatný hudebník by přeci nedostával stále takový prostor v rádiích a na koncertech.

Neporozumění mezi čtenářem a hudebním kritikem však patřilo v té době mezi nejmenší problémy, jaké mohly redakci postihnout. Na počátku normalizace se ČUTI postaral o zastavení desítek titulů a další se dostaly pod silný tlak. V případě nálezu ideologických nedostatků v obsahu jednotlivých periodik, přistupoval úřad často k sankcím vůči vydavatelstvím, vedoucím redaktorům i řadovým redaktorům.⁵⁷ Takových sankcí se jako šéfredaktor *Melodie* obával zejména Stanislav Titzl, jenž kvůli možná až přehnaným obavám absolvoval mnoho hádek s členy časopisu.⁵⁸

*„Příčinou uvalení sankcí mohlo být například nevhodné zakomponování příspěvku na stránce či v konkrétním vydání, čímž mohly být u čtenáře vzbuzeny nežádoucí asociace, dále skrytá propagace výrobků z kapitalistických zemí, nahrávání západní propagandě, opomenutí kritiky Západu při informování o určitém problému či události, nevhodně pojatá publicita státních či stranických orgánů, kritické materiály, které nevycházely ze zásad tzv. konstruktivní kritiky a mohly působit na čtenáře bezvýhodně, nedodržení pokynů z tiskové porady s ideologií KSČ či politická provokace.“*⁵⁹

Tyto zásady však nebyly vždy přísně dodržovány, neboť jistá návaznost na zahraniční (v populární hudbě zejména západní) proudy byla neoddiskutovatelná. Dle zahraničních vzorů se i u nás formovaly typy estetického kánonu.⁶⁰

Vzorovým příkladem může být v tomto případě rocková hudba. Ačkoliv z počátku jejího vývoje v Československu se ozývalo mnoho nespokojených hlasů, rock

---

⁵⁶ ALAN, Josef, *Alternativní kultura jako sociologické téma*, In: BITRICH, Tomáš, *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*, s. 16

⁵⁷ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG, *Dějiny českých médií 20. století*, s. 209.

⁵⁸ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 65.

⁵⁹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG, *Dějiny českých médií 20. století*, s. 209.

⁶⁰ ALAN, Josef, *Alternativní kultura jako sociologické téma*, In: BITRICH, Tomáš, *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*, s. 16.

se již nedal zastavit, protože se jednoduše jednalo o příliš velký fenomén rezonující po celém světě. „*Rocková a později punková populární hudba ustavila určité standardy, které odpovídaly vkusu i postojům různých seskupení především mladé populace a výrazně ovlivnily celou scénu populární kultury.*“⁶¹ Proto se režim mohl uchýlit pouze do pozice usměrňovatele této hudby. K tomu sloužily komise, u kterých musely kapely absolvovat tzv. přehrávky. Docházelo také k procesům, při nichž byli členové kapel dokonce vězněni (DG 307 či The Plastic People of the Universe), ale žánru jako takovému už zákaz nehrozil.

Zvláštním příznakem masové populární kultury bylo, že i v československém komunistickém státu zvýšila úlohu trhu.⁶² To posilovalo úlohu hudebního kritika, neboť v dlouhodobém měřítku ovlivňoval svými články smýšlení čtenáře o daných interpretech a přispíval tím i ke komerčnímu úspěchu nebo neúspěchu konkrétních hudebníků. Také proto se strany *Melodie* plnily spoustou recenzí nových desek. Na hudebního publicistu tak spadal nelehký úkol posuzovat kvalitu nově vznikající hudby.

„Nešlo o prostou kauzalitu (novost jako faktor zvyšující „tržní“ hodnotu díla), ale o posun v pojetí inovace, která se stává autonomní hodnotou i cílem. To na jedné straně podněcovalo kreativitu, na straně druhé komplikovalo možnost odlišit „nové“ a „dobré“. Právě na tomto místě se režim chtivě chopil role arbitra, kterou delegoval na své experty (kritiky, teoretiky atd.).“⁶³

Těmi, kteří zprostředkovávali lidem nové hudební styly i nové hudebníky, byli právě publicisté z časopisu *Melodie*. Značně tak ovlivňovali náhled společnosti na domácí i zahraniční hudební scénu. Žádný jiný hudební časopis nevycházel v Československu ve větším nákladu, ani uskupení tolika odborníků na moderní hudbu nemělo v domácím prostředí obdoby. Proto se hudební kritici z časopisu *Melodie* stávali až překvapivě mocnými tvůrci hodnot v oblasti hudby, ačkoliv byla redakce plná nestraníků a některé tendence v kritice tehdejších umělců nesouzněly plně s dobovou ideologií.

---

⁶¹ ALAN, Josef, *Alternativní kultura jako sociologické téma*, In: BITRICH, Tomáš, *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*, s. 16–17.

⁶² Tamtéž, s. 17.

⁶³ Tamtéž, s. 17.

4.4 Rozpory mezi hudební kritikou v časopisu *Melodie* a převládající ideologií

Z dnešního pohledu se může jevit neukončení činnosti časopisu *Melodie* jako malý zázrak. V době, kdy se snažila strana normalizovat co nejvíce společnost, vycházelo periodikum, jež mnohdy hodnotilo západní hudebníky pouze pozitivně a nepoukazovalo na „prohnilost“ anglo-americké společnosti. V této kapitole poukážeme na fakt, že ačkoliv na přelomu 60. a 70. let probíhala řada čistek a snah o vymýcení uvolněných myšlenek z přednormalizační doby, *Melodie* nedoznala znatelných změn a pokračovala s pouze menšími ústupky ve směru nastoleném v 60. letech.

4.4.1 Možné důvody setrvání *Melodie* mezi povolenými časopisy

Tato podkapitola se věnuje možným odpovědím na otázku, jak se mohlo periodikum, jakým byla *Melodie*, udržet mezi oficiálně vydávaným tiskem. Upozorňujeme, že se jedná o naši interpretaci situace, která nemusí být v souladu s tehdejšími uvažováním komunistických funkcionářů.

Jedním z možných vysvětlení, proč kroky proti *Melodii* nebyly důraznější, může být podcenění vlivu hudby na společnost ze strany KSČ. Komunisté si samozřejmě uvědomovali, že jistý dopad hudební tvorby na člověka není zanedbatelný, ale možná nepochopili jeho velikost. Navíc vliv západní hudby na československé obyvatelstvo umocňovaly články v *Melodii*. Dalo by se spekulovat také o menším vlivu periodika způsobeném množstvím prodávaných kusů. S desetitisíčovými náklady se v hudební oblasti nenašel vlivnější časopis, ale ve srovnání se statisíčovými náklady některých deníků i měsíčníků⁶⁴ působila *Melodie* slabším dojmem.

Dalším a možná ještě pádnějším důvodem pro zachování periodika bylo právě jeho zaměření na hudbu. Třebaže se někdy vedly na stránkách časopisu diskuse, které se mohly dotýkat i společenských rozdílů v Československu a na západě, jednalo se spíše o výjimečné případy. Celkově vzato se *Melodie* zabývala čistě hudbou a otázkami s hudbou spojenými. Nadto domácí hudební tvorba byla často odkázána na inspiraci ze zahraničí, tudíž by nebylo na místě stavět se k západní hudbě pouze odmítavě, čehož si musel být vědom i tehdejší režim.

---

⁶⁴ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG, *Dějiny českých médií 20. století*, s. 201–202.

4.4.2 Vzory v západní hudbě

Možnosti psát nezaujatě o západní hudbě i v této době byly. Záleželo však na žánru, jaký si kritik pro svůj článek zvolil. Například oblast vážné hudby nepůsobila nijak problematicky. Také jazz, který byl dříve přijímán z pohledu režimu chladněji, se stával uznávanějším. I oblast folku či country nepůsobila v absolutní většině případů nijak provokativně. Vždyť i Johnny Cash koncertoval v 80. letech v Praze. Tato hudba v sobě také měla prvky kritiky vůči kapitalistické společnosti, což se režimu hodilo. Dokonce byly vítány články o černošských hudebnících z Ameriky, neboť jejich původ z chudinských čtvrtí poukazoval na sociální nerovnost v kapitalistické společnosti.

Problematictější mohly působit články věnující se populární hudbě, rocku či později nastupujícímu metalu. S těmito hudebníky se často spojoval nezřízený život, konzumace drog a nepřístojné chování na veřejnosti. Jelikož byl volný styl života neodmyslitelně spojen s tvorbou těchto umělců, hudební kritik tyto vlivy opomenout nemohl. Z ideového pohledu by je měl ještě velmi silně odsoudit, někteří hudební publicisté však takové odsuzování nepovažovali za nezbytné, a proto se dostávali do hádek s ČUTI, jak jsme viděli na příkladu Jaromíra Tůmy.

Typický přístup zkušeného hudebního publicisty v době nastupující normalizace můžeme vidět u Jiřího Černého. K hodnocení si vybíral hudebníky s neoddiskutovatelnou kvalitou jejich muzikantského projevu. U nových osobností se snažil podat čtenáři shrnující zprávu o zaměření nováčka v hudbě, u známějších umělců pak přesně rozebíral větší či menší změny v jejich nové tvorbě. Pokud usoudil, že pro tvorbu interpreta je důležitý jeho původ, zmínil ho, avšak nepřeceňoval jej. Nejdůležitějším byl pro Černého vždy hudební projev umělce. V případě, že se jednalo o hudebníka kvalitního, ale zároveň velice kontroverzního, snažil se nezkresleně podat jeho dobré i špatné stránky, jako například v článku o Johnu Lennonovi, v němž Černý poukázal na Lennonovy excesy i mírotvorné snahy.⁶⁵

Snahu psát otevřeněji i o umělcích, kteří nemohli být přijímáni v komunistickém Československu přivětivě, projevovali zejména mladší kritici. Vedle Petra Dorůžky či Ondřeje Konráda to byl už několikrát zmiňovaný Jaromír Tůma. Vedle starších publicistů zabývajících se hudebními styly již ustálenými působily jeho někdy až provokativní

---

⁶⁵ ČERNÝ, Jiří, Bouřlivák i humanista, *Melodie*, 1970, č. 11, s. 330.

články o rocku osvěžujícím dojmem. Ani nastupující normalizace nezměnila Tůmův styl, o čemž svědčí i výběr hudebníků pro rubriku *O kom se mluví* v roce 1970, kdy kromě jiných psal články o Janis Joplin, Rolling Stones či The Who.

Kromě výběru hudebníků i písemný projev Jaromíra Tůmy působil někdy až provokativně. Někdy se jednalo pouze o nenápadnou úvodní větu, kterou mohl někdo vykládat jako odpor k „šedi“ československé společnosti a jiný si ji nemusel ani povšimnout. Příkladem může být úvod článku o stylech bubblegum a reggae – *„Jednou z hezkých lidských vlastností je individualita, diferencovanost, odpor k uniformitě.“*⁶⁶ Jindy přecházel k otevřeným výtkám mířeným na komunistické ideology, kteří rockové kapely odsuzovali bez ohledu na hudbu, kterou hrály, jak dokazuje konec článku o Rolling Stones: *„A pak jsou tu nějaké ty drogy a přehnané aféry v britském tisku – protože mi však v nich Rolling Stones připadají spíše jako oběť než původci, nehodlám se jimi hlouběji zabývat. Snad jsem někoho příliš nezklamal, že jsem se více věnoval hudbě.“*⁶⁷

Z Tůmovy strany však nešlo o jednoduché propagování západní rockové hudby za každou cenu. I on dokázal být velice kritický k známým tvářím showbyznysu. Jakmile se dostavilo slabší album nebo interpret slevil ze svých nároků ve snaze podbízet se širšímu publiku, odsoudil Tůma stejně západního i domácího interpreta. Mnohdy začínal článek otevřenou kritikou hudebníka, jako například v případě Roda Stewarta, kdy napsal: *„Základem Stewartovy osobnosti je jeho hlas, k zoufání chraplavý a katarický. Stewart zpívá jako když – s prominutím – vržou nenamazané panty, praská staré dřevo, hrká předpotopní automobil. Pro svůj hlas byl Rod přirovnáván k Janis Joplinové, průměr však kulhá, protože Stewart nemá ani desetinu její pěvecké techniky a výrazové šíře.“*⁶⁸ Takový začátek měl samozřejmě za cíl upoutat čtenáře, dále v článku Tůma vyzdvihuje kladné stránky zpěváka, ale zároveň ukazuje, že i kvalitní západní hudebník je vystaven přísné kritice, avšak od kvalitních kritiků jen na úrovni hudebního projevu (bez připomínek ideologických).

4.4.3 Kritika domácí hudební scény

Na československé hudební scéně se objevovala celá řada talentovaných hudebníků s nápaditou tvorbou, proto byla spousta příležitostí pro hudební publicisty zaplnit stránky

---

⁶⁶ TŮMA, Jaromír, Rukavice hozená undergroundu?, *Melodie*, 1970, č. 2, s. 46.

⁶⁷ TŮMA, Jaromír, O kom se mluví – o Rolling Stones, *Melodie*, 1970, č. 2, s. 38.

⁶⁸ TŮMA, Jaromír, Kolovrátkový hlas Roda Stewarta, *Melodie*, 1972, č. 8, s. 242.

Melodie osobnostmi, u kterých se nemusel řešit problematický národnostní původ. Později bylo ze strany úřadů časopisu vyčítáno, že se příliš zaměřoval pouze na hvězdy pop music, ale to není problémem tohoto období. I v kritice domácí hudby se vyskytovaly momenty, jež mohly být ze strany režimu vykládány negativně.

Už jenom fakt, že spousta hudebníků z oblasti populární hudby, kteří měli pozitivně působit na odreagování obyčejného člověka od všedního života, byla vystavena poměrně přísné kritice, nepůsobil z pohledu komunistické moci správně, neboť kritika problematizovala hudbu, která ani neměla být problematizována. Ještě větší problém nastával v případě, kdy byli negativně hodnoceni umělci oceňovaní státem nejvýše. Většinou se jednalo o drobné připomínky publicistů, přes které celkové hodnocení vyznívalo stále pozitivně. Ovšem nesmlouvaví kritici v čele s Jiřím Černým se nebáli upozorňovat na nedostatky i u takových jmen, jako byl Karel Gott. Do rekordmana v počtu získaných Zlatých slavíků se pustil v jednom článku slovy:

„[...] co bylo od počátku Gottovy kariéry jeho choulostivým místem: na text a jeho pěvecké vyjádření. Aznavourovo a Borovcovo „Když jsem já byl tenkrát kluk“ ukazuje smutnou pravdu: Gott si už tak zvykl na nesmyslné slátaniny a na výrobu krásných tónů, takřka nezávislých na slovech, že tak zpívá i text, který má ducha (zde sinatrovská, trpká moudrost) a z něhož by se dalo něco udělat.“⁶⁹

V *Melodii* nastávaly i opačné případy, kdy se kladná kritika věnovala osobnosti, která byla u režimu v nemilosti. Jiří Černý například chválil bezchybný zpěv Marty Kubišové,⁷⁰ což vedlo k napomenutí redakce ze strany ČUTI.⁷¹ Tyto nebezpečné zmínky o nevhodných osobách nemohly dobře působit ani na nového šéfredaktora Stanislava Titzla, který byl v obtížné pozici začínajícího šéfredaktora.

Celkově vzato však nepředstavovalo psaní o domácí scéně tak problematickou úlohu. Velký vliv tzv. hudebních stájí, které zastupovaly jednotlivé hudebníky, rostl až později. Problém kritiky nových písní od státem protežovaných umělců se rozumně řešil již dříve zmíněnou tabulkou, ve které každý singl dostal od kritika počet bodů v rozmezí jedna až pět. Nemuselo tak docházet k vyvracení kritiky, která ani nebyla napsána. Kritika tzv. středního proudu v pop music možná neodpovídala představě režimu, ale pro sankce

---

⁶⁹ ČERNÝ, Jiří, Gottův úděl velebný: být jen tónů služebník, *Melodie*, 1972, č. 2, s. 42.

⁷⁰ ČERNÝ, Jiří, Recenze desky *Micro magic circus*, *Melodie*, 1971, č. 4, s. 126.

⁷¹ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956-1989*, s. 509.

to také důvod nebyl. Jak vzpomíná v rozhovoru s Jaroslavem Riedelem publicista Jiří Černý. To, čeho se mohli kritici obávat za negativní kritiky, byly spíše jen rozhořčené dopisy nespokojených čtenářů.⁷²

4.4.4 Nevhodný vliv na oblast pop music

Ačkoliv s tím, že se časopis *Melodie* začal čím dál více zaměřovat na oblast populární hudby, nemusela panovat v dozorčích úřadech spokojenost, očekávalo se alespoň, že zejména mladou generaci povede *Melodie* k utváření vhodného pohledu na československou hudební scénu.

K tomu však nedocházelo vždy. Někdy původci problémů nemuseli být ani samotní hudební publicisté. Výtkám ze strany ČUTI byla *Melodie* vystavena i kvůli osobním názorům některých hudebníků, jež byly zveřejněny v rubrice *Jak já to slyším*. Jednalo se opět o zmínky o interpretech pro režim nevhodných.⁷³

Výtky spojené s *Melodií* v roce 1971 formuloval člen ČUTI J. Kepák takto: „*Časopis se zabývá výhradně oblastí pop music, ale redakce má dbát na to, aby časopis nejen „odrážel“ soudový vývoj této kulturní oblasti, ale také ovlivňoval vývoj pop music v souladu s potřebami státní politiky.*“⁷⁴ Za touto představou státní moci *Melodie* poměrně zaostávala, neboť směřování, které nabrala pod vedením Lubomíra Dorůžky, si v poměrně nezměněné podobě udržovala i pod vedením Stanislava Titzla. Toto směřování nezahrnovalo přílišné snahy o určování vývoje v oblasti populární hudby, ale mělo za cíl kvalifikovaně a zároveň přístupně seznamovat čtenáře se soudobou hudební tvorbou.

4.5 Aktuality *Melodie* a hudební periodika s podobným zaměřením

Abychom se dostali k počátkům *Aktualit Melodie* musíme se vydat zpět do roku 1968, kdy stále více lidem docházelo, že *Melodie* nepřináší včas zprávy o hudebních událostech a novinkách. Zapříčiněno to bylo jeho periodicitou, proto došlo k rozhodnutí, že se začne

---

⁷² RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 67.

⁷³ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 509.

⁷⁴ NA – ČUTI. Záznam o jednání konaném v Českém úřadu pro tisk a informace, 3. 5. 1971. Nezpracovaný fond.

vydávat i čtrnáctideník, jenž bude adekvátněji reagovat na rychle se rozvíjející hudební kulturu.⁷⁵ V materiálech z ministerstva kultury můžeme najít, k čemu měl tento nově vzniklý čtrnáctideník sloužit. „Čtrnáctideník se stane příspěvkem pro zkvalitňování populární hudby se zaměřením na oblast rocku, průřezový výběr domácí tvorby od počátků do současnosti. Určeno zejména nejmladším tvůrcům.“⁷⁶

V *Aktualitách Melodie* působil na pozici šéfredaktora Čestmír Klos. Na vytváření jejich obsahu se podíleli stejní lidé jako na *Melodii* samotné. Jenom by se dalo říct, že oproti hlavnímu časopisu působily *Aktuality* odlehčeně. Mezi seriózními zprávami se objevovaly i texty čistě pro pobavení, či až mystifikace.⁷⁷

Situace se však bohužel zhoršila, a tak bylo kvůli nastupující normalizaci přikročeno v roce 1970 k ukončení činnosti časopisu.⁷⁸ Čtenáři ztratili zdroj čerstvých informací a publicisté prostor pro poněkud odlehčenější tvorbu.

Vedle *Melodie* v této době vycházela *Gramorevue*. Jednalo se o podnikový časopis Supraphonu vycházející od roku 1965 (zpočátku se označoval pouze písmenem „G“ a odpovídajícím rokem, k označení *Gramorevue* se přešlo až později).⁷⁹ Přispívala do něj řada stálých autorů z *Melodie*, ale jednalo se většinou pouze o recenze na tvorbu vydávanou Supraphonem (později i Pantonem a Opusem). Později vznikl i slovensky psaný časopis *Populár*, neměl ale zdaleka takový dosah jako *Melodie*. Články s hudební tematikou se často nalézaly i v *Mladém světě*.

---

⁷⁵ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 504.

⁷⁶ NA – MK ČSR. „*Melodie*“, 28. 12. 1968. Nezpracovaný fond.

⁷⁷ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 63–64.

⁷⁸ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 507.

⁷⁹ Historie společnosti – SUPRAPHON.cz. *SUPRAPHON.cz* [online]. Copyright © 2019 SUPRAPHON [cit. 25.04.2019]. Dostupné z: <https://www.supraphon.cz/historie-spolecnosti/95-hudebni-mesicnik-gramorevue>.

5. 80. léta v časopisu *Melodie*

Během 70. let se režimu dařilo postupně „normalizovat“ československou společnost. Absolutní většina naší kulturní oblasti byla pod dohledem komunistických kádrů. Pokud se našly ve společnosti skupinky lidí s odlišnými názory či s touhou prezentovat undergroundovou tvorbu, nedostávaly prostor pro veřejné vystupování, nebo byly dokonce tvrdě perzekuovány. V této těžké době proto působí s podivem, že státem vydávaný měsíčník, v němž bylo psáno o západních hudebnících bez požadovaného odporu k jejich životnímu stylu, mohl fungovat v průběhu celých 70. let takřka beze změny.

Stejně směřování si udržovala *Melodie* i na počátku 80. let minulého století, avšak tento směr byl drtivě narušen při nucené změně redakce. Tím se dostáváme ke druhému stěžejnímu období pro předkládanou bakalářskou práci. V této kapitole se budeme zabývat situací před změnou redakce, novým redakčním kruhem a přispěvateli časopisu, dramatickým snížením vizuální i obsahové kvality periodika a jasnou snahou přetvořit *Melodii* v jeden z dalších prorežimních časopisů odpovídajících „normalizované“ době.

5.1 Situace v 70. a 80. letech

Období 70. let přinášelo v mnoha redakcích novin a časopisů značné změny. *Melodie* byla v tomto procesu výjimkou. Na počátku 70. let sice došlo k výměně šéfredaktora, ovšem jak jsme již zmínili, nejednalo se v případě Stanislava Titzla o dosazení někoho z vnějšího prostředí.

Přizpůsobení se době samozřejmě probíhalo, avšak šlo spíše o to, aby se objevovaly i články či úvodníky s budovatelskou tematikou nebo zvýšeným zájmem o vedení mládeže v oblasti soudobé hudby. K tomu redakce využívala rozhovory s činovníky ministerstva kultury či různých vydavatelství. Při významných výročí nebo při zmínkách o protiválečných snahách se i na stránkách *Melodie* objevovaly stati vyzdvihující roli hudby v budování socialismu. Časté zmínky o interpretech ze spřátelených zemí také *Melodii* pomáhaly v očích ČUTI, stejně jako reportáže z hudebních festivalů východní Evropy.

Nelze však říci, že tato práce by byla svěřována podřadnějším kritikům. O jazzových festivalech či koncertech vážné hudby z Východního bloku informoval

čtenáře Lubomír Dorůžka. Rockové festivaly v Československu i ve východní Evropě často zprostředkoval Jaromír Tůma. Koncertní návštěvy hudebníků ze spřátelených zemí popisovali zejména Jiří Černý nebo Jan Rejžek. Důležité bylo, že zkušení kritici si našli mezi východními umělci talentované hudebníky a soubory,⁸⁰ což mohlo v očích režimu alespoň trochu vyrovnávat časté zmínky o západních umělcích.

Při tomto obezřetném přístupu nebylo nutné přistupovat k častým obměnám v redakci. Krom již zmiňovaných zkušených kritiků z řad měsíčníku *Melodie*, jimiž byli Stanislav Titzl, Čestmír Klos a František Horáček, se na kratší dobu objevili v pozici redaktora i Jan Kolář a Jan Burian (syn známého E. F. Buriana).⁸¹

Z důvodů rozsahu této práce se obdobím 70. let nemůžeme příliš podrobně zabývat, avšak musíme zmínit alespoň ty nejdůležitější přispěvatele, již se přidali v 70. letech k časopisu *Melodie* a bez jejichž pravidelných příspěvků by si v 80. letech (do osudného roku 1984) čtenáři dokázali *Melodii* jen těžko představit. Za pravděpodobně nejznámější osobnost lze označit Jana Rejžka, který se věnoval nejen hudební kritice, ale také otázkám celospolečenským, a to vždy svým velice osobitým stylem. Dále zde působili znalci zejména rockové hudby, mezi něž neodmyslitelně patřili Ondřej Konrád, Vojtěch Lindaur a Jiří Vejvoda. Zejména Vojtěch Lindaur dokázal své kvality i později, kdy v druhé polovině 80. let vedl konkurenční *Gramorevue*.⁸² Právě tyto hudební kritici dokázali psát o rockové hudbě s nábojem, čímž udržovali dřívější směřování *Melodie*.

5.2 Politický tlak dopadá na časopis *Melodie*

Měsíčník *Melodie*, jenž obdivuhodně překonal nástrahy počátku normalizace, stále zůstával trnem v oku pro mnoho funkcionářů a od roku 1982 se dostal opět pod zpřísněný dohled prorežimních úředníků.⁸³ Dalo by se očekávat, že časopis s nákladem v řádech desetitisíců bude mít v pozici šéfredaktora komunistu. Jak víme, tak tomu nebylo. Mezi přispěvatele patřili i členové strany, ale ti se ve svých článcích zajímali především o hudbu a příznačné odsuzování západních hudebních vzorů, které by funkcionáři očekávali, se u nich příliš nevyskytovalo.

---

⁸⁰ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 97.

⁸¹ Tamtéž, s. 97.

⁸² Tamtéž, s. 111.

⁸³ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 513.

Odpovídající popis toho, co režim nesnášel na rázu časopisu *Melodie* nacházíme u historika Miroslava Vaňka:

„Přes všechny proklamace totiž nebylo zvykem psát ostré recenze zvláště na tzv. angažované umění, jež představovalo většinou pokusy nepříliš talentovaných jedinců s touhou zavděčit se úřadům a prorazit co možná nejvýš. Rozhodně nebylo pravidlem volně diskutovat o kulturní politice, informovat veřejnost o tom, co se děje ve světě, zvykem nebyla ani adresná kritika. To vše spolu s rodícím se mladým týmem nekonformních kritiků se režimu přičilo.“⁸⁴

Do konce roku 1983 však *Melodie* mohla fungovat stále v nezměněné podobě. Dalo by se spekulovat o tom, že na Ministerstvu kultury se v té době připravovalo tažení proti tzv. Nové vlně, které mělo jistě vyšší prioritu než řešení dlouhodobého problému s nesprávným ideovým směrem *Melodie*.⁸⁵

Nakonec došla řada i na měsíčník *Melodie* a na přelomu let 1983 a 1984 došlo k nucené výměně vedoucího redakce. Zpětně byl tento krok vysvětlen v materiálech Ideologické komise Ústředního výboru Komunistické strany Československa v roce 1985.

„Časopis Melodie neúměrně propagoval západní populární hudbu, přičemž se zaměřoval na propagaci extrémních skupin a interpretů. Také při popularizaci naší zábavné hudby nezřídka vyzdvihoval autory a zpěváky napodobující západní „vzory“. Kritické připomínky oddělení kultury ÚV KSČ, tlumočené mnohokrát prostřednictvím ředitele Panoramy, redakce Melodie nerespektovala. Proto bylo přikročeno ke kádrovým změnám. Byl uvolněn vedoucí redaktor časopisu a do této funkce jmenován M. Kratochvíl, dřívější pracovník Čs. Rozhlasu.“⁸⁶

Dá se očekávat, že se nejednalo o rozhodnutí pouze jednoho muže. Hudební publicisté ve spojitosti s touto aférou zmiňují jména Lud'ka Vařbuchtý (činníka ÚV KSČ) a Františka Hanzlíka (ředitele Panoramy),⁸⁷ avšak můžeme se pouze domnívat do jaké míry se jednalo pouze o jejich plán. Každopádně muselo na komunisty působit velice

---

⁸⁴ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 513.

⁸⁵ Tamtéž, s. 513–514.

⁸⁶ NA – ÚV KSČ, IK. Prohloubení vlivu dětského a mládežnického tisku, Čs. televize, Čs. rozhlasu, Čs. filmu a dalších sdělovacích prostředků na formování socialistického vědomí mladé generace, 15. 10. 1985, s. 112.

⁸⁷ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 99–100.

překvapivě to, že po zásahu do chodu časopisu odešla na protest téměř celá redakce.⁸⁸ Jednalo se o ukázkou velice solidárního přístupu jednotlivých členů časopisu. Navíc se svými zkušenostmi většina přispěvatelů pokračovala v kulturní oblasti v kvalitní tvorbě.

5.3 *Melodie* po výměně redakce

5.3.1 Nové vedení a snaha působit lépe

Jak jsme již mohli vidět z reakce celé dřívější redakce, Miroslav Kratochvíl nepatřil mezi uznávané hudební kritiky. Přešel z Čs. rozhlasu po ne příliš zdařilém působení a svým dřívějším vystupováním působil na zkušené hudební kritiky negativně.⁸⁹ Zřejmě nečekal, že bude muset po svém příchodu sestavovat prakticky novou redakci.

S tím mu jistě pomáhal ÚV KSČ a Panorama. Byla jmenována nová redakční rada, jejímiž členy byli Z. Malý, V. Hádl, M. Klempíř, Z. Marat, R. Myška, J. Pešek, J. Kojzar, J. M. Navrátil, H. Vondráčková a K. Hála. Ti podle ÚV KSČ napomohli k tomu, aby se situace v měsíčníku *Melodie* stabilizovala.⁹⁰ S Miroslavem Kratochvílem přišel do *Melodie* i Petr Sedláček, který působil na pozici redaktora, později se k němu připojila ještě Ludmila Karbanová.

Noví přispěvatelé zdaleka nedosahovali kvalit svých předchůdců, navíc jich zpočátku ani nebylo mnoho, proto docházelo k tomu, že se rozhovory se známými osobnostmi domácí hudební scény neúměrně protahovaly a čtenáři se mohlo zdát, že rozhovor je více věnován koníčkům slavné osobnosti než hudbě.

Z důvodu malého množství článků byla redakce často nucena uchylovat se k přetištění textů z hudebních periodik spřátelených zemí. Abychom si udrželi objektivní přístup, musíme přiznat, že to se v minimální míře dělo i za předchozí redakce, avšak poměr to byl nesrovnatelný a dříve bylo používáno spíše materiálů ze západních časopisů (např. *Melody Maker*), jež měly v té době nepopíratelně vyšší prestiž. Články převzaté ze zahraničí se rozdělovaly na *Podle zahraničního tisku* a na *Podle sovětského tisku*. Zdá se, že postupem času nová redakce změnila přístup k zahraničním článkům. Materiál pocházející z cizích časopisů byl pravděpodobně graficky mírně upraven a na konec

---

⁸⁸ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 97–98.

⁸⁹ Tamtéž, s. 97.

⁹⁰ NA – ÚV KSČ, IK. Prohloubení vlivu dětského a mládežnického tisku, Čs. televize, Čs. rozhlasu, Čs. filmu a dalších sdělovacích prostředků na formování socialistického vědomí mladé generace, 15. 10. 1985, s. 112.

článku se začalo psát *Stránku připravil* a jméno toho, kdo daný text zpracovával. Takový text tak na čtenáře mohl působit dojmem, že se jedná o tvorbu tuzemského hudebního kritika.

Značná změna byla též viditelná v grafickém rozvržení *Melodie*, zejména v prvním čísle roku 1984 musela připadat čtenáři omračující. Viditelný nedostatek textu byl alarmující. Ani větší množství fotografií nedokázalo tuto skutečnost zastínit, navíc bylo často rozvržení stránky tak nešťastně řešené, že fotografie zaplňující prázdné místo ještě více upozorňovala na nesprávné rozvržení grafikem. V tomto období měl na starost grafickou úpravu Vladimír Procházka, nutno podotknout, že při tak náhlé obsahové vyprázdněnosti mohla grafická úprava jen málo změnit na celkovém vyznění periodika.

Celkově se dá říct, že úroveň *Melodie* v roce 1984 značně klesla. Ovšem režim se snažil vidět v této změně jen pozitiva. Z jeho pohledu šlo o proměnu náročnou, za to však správným směrem, proto zpočátku i nesouhlasné reakce byly považovány za něco „nutného“. Pro režim také hovořilo to, že náklad časopisu se nesnížil. Můžeme si to vysvětlovat množstvím předplatitelů i jistou setrvačností, se kterou čtenáři očekávali, že se obsah opětlepší.⁹¹ Ke krokům, jež měly napravit špatnou situaci, se přistoupilo až postupem času.

5.3.2 Změna zaměření a ideového pohledu

Se změnou vedení samozřejmě přišla i změna náhledu na hudbu a zvýšil se tlak na její správné podání lidu, zvláště mládeži. Muselo se neustále poukazovat na obrovský rozdíl mezi domácí (potažmo východní) schválenou tvorbou, která člověka měla povznášet a povzbuzovat k ještě svědomitější práci a ukazovat mu světlou budoucnost, a kapitalistickou tvorbou západní, která prý často propagovala individualismus, drogy a mnohou další prohnílost Západu. Avšak ani v této době nebylo mnohdy rozdělení dobrého a špatného tak jednoduché. Celý východní blok vedl tažení proti zakázané undergroundové tvorbě, jež bujela v snad všech socialistických zemích. Souběžně s tím se na západě se vyskytovaly myšlenky o budoucím krásném jednotném obrazu světa. Dále se v západní tvorbě často objevovaly obrazy sociální nerovnosti a útlaku menšin, což bylo žádoucí také z pohledu socialismu.

---

⁹¹ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 517–518.

Dostáváme se k tomu, že prorežimní kritici se většinou nesnažili potlačit takové fenomény, jakým byla kupříkladu rocková hudba, ale snažili se poukázat na její smysl v socialistické společnosti. Z toho důvodu byla rocková hudba kladně označována jako hudba mládeže a často bylo poukazováno na to, že na schválených rockových festivalech se zpívá o lásce, míru a budování. Odsuzovaná byla hrozba jaderné války a prohnilst kapitalismu. Neboť nemohl režim s fenoménem takového dosahu soupeřit, snažil se jej časem využít pro své potřeby. Tak se velké hvězdy západního showbyznysu, z jejichž úst zaznívala mnohdy kritika poměrů v USA, staly režimu užitečné. Pro rockovou hudbu také pozitivně hovořila recepce art rocku v SSSR.⁹²

Z hlediska širší perspektivy je však nutné podotknout, že články o rockové hudbě již neměly v *Melodii* dominantní postavení. Zvýšil se již dříve vysoký podíl textů o domácí populární tvorbě, ovšem nejvíce zastoupeni byli interpreti s jasným cílem zalíbit se režimu. Více prostoru se dostávalo i tzv. zasloužilým umělcům. Také jazz a folk měly mezi články slušné zastoupení. Nedá se tvrdit, že by se s příchodem Kratochvíla vytratila úplně žánrová rozmanitost, ale rozhodně se snížila možnost nahlížet na dané žánry různými pohledy, vyjadřovat svobodné kritické názory a přispívat tak k celistvějšímu pohledu na současnou hudbu. *Melodie* se tak bohužel zařadila mezi ostatní normalizované časopisy.

5.3.3 Noví žurnalisté

S příchodem prorežimního vedení automaticky přicházeli i noví přispěvatelé. Zprvu jejich počet nestačil často na vyplnění celého prostoru časopisu, kvůli čemuž docházelo k již zmiňovanému přebírání článků ze zahraničního tisku. Později se počet žurnalistů rozrostl, ovšem zavedený postup přebírání zpráv odjinud se příliš nezměnil. Prostor dostávali i lidé, které by šlo v oblasti hudební kritiky označit s přimhouřenýma očima jako zapálené laiky. Našli se i autoři, kteří měli velmi malý zájem o hudbu a spíše se snažili pouze prosazovat ideje komunismu. Mezi takové patřil i Jan Beran, jemuž se budeme věnovat v následující podkapitole. Lze si však povšimnout tendence postupného vytráčení příspěvků tohoto typu, po pár měsících se *Melodie* opět více soustředila na hudbu.

---

⁹² KOLÁŘ, Pavel a Michal PULLMANN, *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*, s. 43.

Svojí kvalitou texty nově příchozích žurnalistů většinou nedosahovaly kvalit textů publikovaných dříve. Obecně by se dalo poukázat na absenci většího zájmu o dané hudebníky či nejistotu, se kterou se většinou autoři nechtěli pouštět do příliš osobitého pohledu na interpreta. Často se například stávalo, že článek se omezil na víceméně suché shrnutí dosavadní kariéry umělců a poměrně objektivní informování o současných krocích a pohledu do blízké budoucnosti. Drtivá většina článků se týkala domácího středního proudu v hudbě nebo festivalů v Československu a socialistické Evropě. Ovšem nepřestalo se psát ani o západních interpretech.

Z autorů nově píšících pro *Melodii* jmenujme Ivanu Brumovskou, Ladislava Chmele, Ludmilu Karbanovou, Ivana Kytka, Janu Matouškovou, Vladimíra Nováka, Miroslava Sehnala, Aleše Sobotku a Petra Žantovského. Krom dalších nejmenovaných nováčků přispívali i dva autoři objevující se v časopisu již dříve. Čestmír Hanza přinášel zejména reportáže a Arne Sobotka se věnoval článkům o československých děle hrajících souborech. Zajímavostí zůstává, že v tomto novém kolektivu se začaly prosazovat i ženy, což v dřívější *Melodii* nebylo zvykem.

S odchodem stálých autorů souviselo i to, že čtenáři přišli o některé stálé rubriky jako např. *Očima kritiků* či o stranu připravovanou Jaromírem Tůmou o novinkách z hudebního světa. Jiné rubriky jako např. *Jak já to slyším* se zase neúměrně prodloužily. Začaly se vyskytovat i nové články na pokračování zastřešené vybraným tématem. Témata s názvem *Rock pro pokrok a mír* nás jistě tolik nepřekvapí, ani *Malé a velké osudy černých hudebníků*, u kterých se vždy poukazovalo na jejich původ z chudinských čtvrtí a těžké postavení Afroameričanů v USA.

Z dnešního pohledu překvapivě mohla působit *Galaxie čili Mléčná dráha*, jednalo se o rozsáhlejší články o západních umělcích, v nichž se nenacházela kritika Západu. Nutno říct, že někdy se jednalo pouze o přetištěný článek ze zahraničí. Nicméně Vladimír Kočandrle nebo Ivan Kytka přicházeli i s původními články a tak si překvapivě i v roce 1984 mohl čtenář přečíst o Davidu Bowiem, Depeche Mode nebo Davidu Gilmouovi. Samozřejmě i zde se vyskytovaly zmínky o inspiraci dělnickou tematikou.⁹³ Lze si představit, že Jiří Černý či Jaromír Tůma by takové texty zvládli lépe, avšak pravdou zůstává, že i v „normalizované“ *Melodii* mohly vycházet články pojednávající

---

⁹³ KOČANDRLE, Vladimír, Nová britská elektronická škola, *Melodie*, 1984, č. 4, s. 115.

o západních rockových interpretech (jejich kvalita i četnost se podstatně lišila od dřívějších dob, ale nám jde spíše o to, poukázat na fakt, že i v této době existovaly).

5.3.4 Představitelé pokřivené kritiky (Jan Beran a Petr Žantovský)

V této podkapitole se zaměříme na nejodpudivější příklady toho, kam až mohli zajít přispěvatelé časopisu *Melodie*. Zároveň musíme připomenout, že se jedná o ojedinělé případy. *Melodie* stále zůstávala časopisem zaměřeným na hudbu, ovšem po změně redakce docházelo k případům, při kterých autor textu dával před názorem na hudbu přednost vyjádření osobní antipatie vůči Západu nebo vyřizování si účtů s bývalými členy redakce. Jan Beran dostal možnost uveřejnit své myšlenky v časopisu *Melodie* hned třikrát. Pokaždé mu byla věnována dvoustrana, na které se zaměřoval na vnímání hudby a s ní spojených problémů v naší společnosti.

V prvním článku s názvem *Melodie Února, dnešek, a co dál* Beran již od začátku čtenáře přesvědčuje o své lásce ke komunismu. S dojetím vzpomíná na tzv. vítězný únor a připomíná písně, které se tehdy zpívaly. Vypráví, že pro uklidnění při cestě automobilem se svojí rodinou si zpívá píseň *Až na vlnách Západu zdvihne se k odboji tisíce Potěmkinů*, dále se pozastavuje nad dobovým stylem oblékání a přichází s myšlenkou, že zpěv sovětských písní by byl pro děti užitečnější než hodiny dějepisu. Západ odsuzuje pro jeho snahu držet děti dále od politiky za každou cenu, k čemuž má být nástrojem právě rocková hudba. Beran proti takovému přístupu protestuje a požaduje, aby byla dětem ponechána svoboda, přičemž zároveň vyzývá k tomu, aby děti zpívaly sovětské písně, které považuje za hodnotné. Pro představu míry fanatičnosti v Beranově projevu o západní prohnitosti ocitujeme alespoň malou část jeho článku.

„A jak to tedy dělají? V první řadě je třeba, říkají „junologové“ (ano, mají na to na Západě i „vědu“, jak manipulovat mladými lidmi), nechat je, ať si dělají, co chtějí (z vědecké skromnosti neříkají, kolik to dá námahy a stojí peněz, aby mysleli, že dělají, co chtějí); ať se prý třeba mordují, znásilňují, ať hltají své drogy, ať se svíjejí a křepčí v decibelové euforii, jen když jsou dál od politiky.“⁹⁴

Druhý článek z Beranova pera *Pitaval Z/P-M/L&H* je otištěn za upozorněním redakce, že chtějí do časopisu zařazovat i nemuzikologické texty. *„Redakce a) v úmyslu pokračovat v seriálu ohlédnutí, započatém v minulém čísle Melodie b) ze snahy*

---

⁹⁴ BERAN, Jan, *Února, dnešek, a co dál*, *Melodie*, 1984, č. 2, s. 40–41.

*dosáhnout kýžené Melodie (souzvuku, harmonie) rozhodla věnovat pozornost a místo také lidem a věcem nemelodickým (disonantním, disharmonickým), neboť konfrontace je rodná sestra hledání pravdy.*⁹⁵ Beran zde vzpomíná na soudní jednání, které se kdysi konalo po výtržnostech při rokovém koncertu. Popisuje tu tzv. máničky a způsob, jak dostaly u soudu možnost vše vysvětlit. Pana soudce pak podává jako postavu velice kladnou, která se snaží mladé lidi vyslechnout a působit na ně spíše otcovsky.⁹⁶

Beranův poslední článek v *Melodii* vyšel ve 4. čísle roku 1984 pod názvem *Píseň ať pomáhá stavět a žít*. Zde se rozčiluje nad tím, jak se v této době nehrají sovětské písně, jež se zpívaly po osvobození Rudou armádou. Propracovává se postupně k chybám, které se dějí při produkci domácí tvorby, dokonce konstatuje, že by se Československo mohlo v některých otázkách poučit ze Západu. Vzápětí se ukázalo, že se jednalo pouze o taktiku, jak ukázat západní způsob produkce, na kterou útočí citací jednoho belgického hudebníka (Salvatoreho Adama), jenž opovrhuje bezduchou tvorbou a snahou prosadit se za každou cenu, čemuž Beran přikyvuje a upozorňuje na fakt, že tvořit by se nemělo jenom pro peníze.⁹⁷

Snad pro Beranovo až přílišné zaujetí či kvůli řadě negativních ohlasů, o kterých se zmiňuje i on sám,⁹⁸ se v dalších číslech již jeho články přestaly vyskytovat. Redakce zřejmě dospěla k názoru, že vzpomínání na staré časy (spojené s hudbou vždy jen nepřímo) do *Melodie* nepatří. Patrně usoudila, že o pevném spojení se Sovětským svazem a vlivu hudby na mládež budou lépe vypovídat úvodníky a články zkušenějších komunistických publicistů z *Melodie* nebo úvodníky převzaté z *Tribuny* či jiných prověřených periodik. Beranova kariéra v *Melodii* tak skončila velice brzy po svém začátku.

Dalším případem velmi neprofesionálního přístupu byl Petr Žantovský. Svým otevřeným dopisem publikovaným ve třetím čísle *Melodie* v roce 1985 ukázal, jak mladší, komunisty vychovávaná generace hledí někdy na zkušenější hudební kritiky z dřívější *Melodie*. Celá záležitost byla o to smutnější, že sám Žantovský přiznal, že dříve velmi rád četl právě jejich články.⁹⁹ Navíc Žantovský nepatřil v *Melodii* mezi podprůměrné kritiky, i v mladém věku oplýval vcelku dobrým hudebním přehledem. Právě z těchto příčin

---

⁹⁵ BERAN, Jan, Pitaval Z/P-M/L&H, *Melodie*. 1984, č. 3, s. 72.

⁹⁶ Tamtéž, str. 72–73.

⁹⁷ BERAN, Jan, *Píseň ať pomáhá stavět a žít*, *Melodie*, 1984, č. 4, s. 40–41.

⁹⁸ Tamtéž, s. 40.

⁹⁹ ŽANTOVSKÝ, Petr, Otevřený dopis jednomu českému publicistovi, *Melodie*, 1985, č. 3, s. 76.

zaráží jeho ostrý přístup v dopisu, v němž místo své obhajoby se snaží spíše osobně útočit na Jana Rejžka,¹⁰⁰ potažmo na celou redakci časopisu před rokem 1984.

Zpočátku svého otevřeného dopisu se snažil slušnou cestou ukázat své překvapení po rozhovoru s bývalým publicistou z *Melodie*. Postupně však přecházel k tvrdším a osobnějším útokům, když napsal:

„Je to tak. Jsem zhruba o dvě pětiletí mladší než vy, ale to mne rozhodně neopravňuje k tomu, abych se Vás ptal, co na to říkalo Vaše svědomí, když jste před lety v tomtéž časopisu začínal a Vaše řádky byly z mnoha stran obklopeny hluchým balastem thymolinových hvězdiček, jež nepřežily stejně jako jejich pendanty v kterékoli době svůj třebaš bleskový start. Neptám se na to proto, že za Vás mluvily právě a pouze Vaše řádky, Vaše názory a Vaše postoje, povětšinou shodné s mými. Ale stejně tak i já (a samozřejmě všichni mí současní kolegové) máme právo na soud učiněného, nikoliv zdání pociťovaného.“¹⁰¹

Žantovský také označoval chování dřívějších členů *Melodie* za dětinské,¹⁰² avšak se samotnou otázkou, proč došlo k výměně redakce se příliš nezaobíral. *„Před více než rokem došlo ke změnám v ústředním a ostatně jediném odborném periodiku, zabývajícím se „nevážnou“ hudbou. Proč a jak k těm změnám došlo, nechme stranou. Je to historie a s tou nehnete.“¹⁰³* Minulost je podle Žantovského jasně daná a do budoucna s Rejžkem a podobnými rozhodně nepočítá: *„Věřte mi, že ať jste v minulosti udělal cokoli, budoucnost se bez Vás klidně obejde, nepřesvědčíte-li ji sám o opaku.“¹⁰⁴* Dále se ve svém dopisu, plném protikladných informací, snaží vykreslit Rejžka jako klasický příklad nepracujícího intelektuála, který se pro současný socialismus vůbec nehodí:

„Ono totiž sedět někde vpovzdálí a od kouřící kávy hustě lát je podstatně snadnější než oprít se o dveře vlastním ramenem. Na to má však člověk od přírody mozek, aby jím vydedukoval, že ramen musí být více je-li to třeba. Vy se svou zapšklostí sedíte za těmi dveřmi a třebaš nechtěně, ale fakticky se o ně ležérně opíráte, zatímco tupý klíčník Vám za chrastění klíčů za pasem připaluje vajgla.“¹⁰⁵

---

¹⁰⁰ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*, s. 518.

¹⁰¹ ŽANTOVSKÝ, Petr, Otevřený dopis jednomu českému publicistovi, *Melodie*, s. 76.

¹⁰² Tamtéž, s. 76.

¹⁰³ Tamtéž, s. 76.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 76.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 76.

Je možné se pouze spekulovat o tom, zda opovrhování řadovými členy *Melodie* z pohledu dřívějších publicistů bylo přiměřené. Nicméně Žantovského snaha „vypořádat“ se s bývalou redakcí se přeci jen jeví jako přehnaná. Rozhořčený Lubomír Dorůžka napsal do redakce dopis, jímž reagoval na tento arogantní přístup, avšak jak by se dalo očekávat, nová redakce jej neotiskla.¹⁰⁶

Tyto příklady jsme vybrali jako ukázkou toho, kam až byli ochotni někteří autoři nové *Melodie* zajít v letech 1984 a 1985. Většina ostatních přispěvatelů se zdržovala osobních útoků a zajímala se především o hudbu samotnou. Je samozřejmé, že taková změna přístupu roztrpčila nejen mladé fanoušky rockové hudby, ale i veliké kulturní svobodně smýšlející osobnosti.¹⁰⁷ Ovšem v 70. a 80. letech se nejednalo v Československu o nijak výjimečnou situaci.

5.4 Postupný úpadek *Melodie*

Druhá polovina 80. let znamenala další velké změny pro časopis *Melodie*. Jedná se však o dobu, se kterou není spojena naše bakalářská práce, proto se pokusíme toto a následující období pouze velice stručně shrnout.

Od roku 1986 se kvalita periodika začala mírně zlepšovat. Stávající autoři již měli více zkušeností s kritikou a přicházeli i další. Například Josef Vlček začal přispívat pod pseudonymem Petr Sedloň.¹⁰⁸ Ve vyšších kruzích stále panovala nespokojenost se způsobem vedení časopisu. I zkušení komunističtí novináři si uvědomovali, že Kratochvílovo vedení není správné. Proto byl do čela měsíčníku dosazen v roce 1987 Jan Dobiáš (bývalý novinář v *Mladém světě*).¹⁰⁹ Jeho příchod přijali dřívější členové *Melodie* s potěšením.¹¹⁰ Nutno přiznat, že se ke konci 80. let také značně měnila doba, a proto bylo snadné, aby se navrátil kruh lidí spojených s *Melodií*. V této době se úroveň psaní vrátila *Melodie* do dob Titzlova vedení.

V té době došlo k nárůstu konkurence *Melodie*, zejména v podobě *Gramorevue*. Spousta autorů přispívala do obou časopisů a situace se ještě více zkomplikovala po sametové revoluci. Přišla záplava nových hudebně orientovaných časopisů. Ani v

---

¹⁰⁶ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 108–109.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 100.

¹⁰⁸ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956-1989*, s. 521.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 522.

¹¹⁰ RIEDEL, Jaroslav, *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*, s. 110–111.

samotné *Melodii* nebyl jednotný názor na to, kam se má časopis ubírat. Mnoho původních členů se v roce 1990 odtrhlo a začalo pracovat na týdeníku *Rock&Pop*. Na počátku 90. let vedl *Melodii* Petar Zapletal a po něm Jaromír Tůma. Jednalo se o zkušené hudební publicisty, ale ekonomický tlak tehdejší doby byl neúnosný. Poslední ránou pro věrné čtenáře *Melodie* se stal rok 1994 a informace, že vedení *Melodie* převzal Karel Gott a František Janeček. Komerční tlak zapříčinil opět pokles kvality časopisu a spolu s množstvím dalších hudebních periodik způsobil, že časopis *Melodie*, jehož zánik nezapříčinilo ani období normalizace, přestal v roce 2000 vycházet úplně.¹¹¹

---

¹¹¹ VANĚK, Miroslav, *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956-1989*, s. 527–528.

6. Závěr

Snažili jsme se v této práci přiblížit časopis *Melodie* a změny, ke kterým ve vybraných obdobích v periodiku docházelo. Ukázalo se, že postavení *Melodie* bylo opravdu specifické, neboť většinu času si dokázala zachovat jistý odstup od převládající ideologie a často poskytovala otevřený pohled na domácí i zahraniční hudební scénu. Zároveň se však ukázalo, že toto směřování nemohlo v komunistickém Československu vydržet navěky. I přes opatrný přístup redakce, která se snažila udržet kontrolní orgány spokojené, došlo nakonec k výměně vedení periodika.

Je zřejmé, že dobový diskurz značně ovlivňovalo vedoucí postavení KSČ v Československu. Avšak specifický měsíčník *Melodie* nebyl patrně pod tak přísným dohledem jako deníky s mnohonásobně větším nákladem. Také z toho důvodu se z časopisu vznikajícího ve značné nejistotě mohl postupně stát takový fenomén. Zaměřením na mládež a mocně se rozvíjející oblast popu a rocku si *Melodie* zajistila velkou oblibu. Profesionální přístup autorů a rozumné chování vedení časopisu, které si uvědomovalo, že jsou neustále kontrolováni, vytvořilo přijatelnou rovnováhu mezi svobodnou hudební kritikou a snahou nedostat se z oblasti státně vydávaných periodik. Tato rovnováha byla nezřídka narušována snahou autorů psát opravdu otevřeně, kteroužto snahu dokládají osobnosti Jiřího Černého či Jaromíra Tůmy. Šéfredaktoři Lubomír Dorůžka i Stanislav Titzl přesto dlouhodobě udržovali měsíčník na přijatelné úrovni pro čtenáře i kontrolní úřady.

Normalizační tlak působil v celé sféře kultury a *Melodie* nebyla výjimkou. Již na počátku 70. let hrozilo nebezpečí změn kvůli mnoha článkům kritizujícím domácí prorežimní autory nebo vyzdvihujícím západní hudebníky. Také vliv na děti a mládež nebyl podle ČUTI ze strany *Melodie* vždy správný, ale i přes tyto nesnáze se časopis udržel v celkem nezměněné podobě po mnoho let.

Až v 80. letech přišla nucená změna ve vedení *Melodie*. Politický tlak vykonal své a na pozici šéfredaktora byl dosazen Miroslav Kratochvíl. Následný protestní odchod téměř celé redakce znamenal pro časopis enormní pokles kvality. Objevovaly se články nehudební a velmi ideologicky zaměřené. Postupem času se redakce alespoň stabilizovala a příspěvků s nehudební tematikou ubylo, ale předchozí úroveň se podařilo získat časopisu až po delším období, kdy došlo k další změně ve vedení.

Doufáme, že pro lepší pochopení chodu celého časopisu pomohou i kratší kapitoly zaměřující se okrajově na grafickou stránku periodika, časopisy s podobným zaměřením. Stejně tak části práce věnující se tématice nepřímo související s časopisem, které jsme se rozhodli zařadit pro dokreslení celkového obrazu *Melodie*.

Přiblížili jsme v této práci periodikum na svou dobu ojedinělé. Časopis *Melodie* již dávno zanikl, avšak i v dnešní době nám může jeho osud leccos osvětlit či přiblížit. Můžeme ho nahlížet z pohledu toho, že se vždy najde nějaká vyšší síla, jež nám neumožní vykonávat věci tak, jak chceme my. Avšak můžeme nazírat i pozitivnější okamžiky. Například solidární gesto, kdy po výměně vedoucího redaktora odešla téměř celá původní redakce. Zejména přístup časopisu *Melodie* na konci 60. let a po celá 70. léta pro nás zůstává příkladem hodným následování. Vždy je nutné uvědomovat si situaci, ve které se nacházíme, a je přirozené nějak se jí přizpůsobit, takové přizpůsobení by však nemělo být v rozporu s našimi hodnotami.

7. Seznam literatury

A) Literární a časopisecké zdroje

BÍLEK, Petr A. a Blanka ČINÁTLVÁ. *Tesilová kavalérie: popkulturní obrazy normalizace*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2010. Scholares. ISBN 978-80-87053-44-7.

BITRICH, Tomáš, ALAN, Josef, ed. *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*. Praha: Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-449-1.

ČERNÝ, Jiří. *Jiří Černý ...na bílém: hudební publicistika (1952-1969)*. Praha: Galén, 2014. Olivovníky. ISBN 978-80-7492-157-5.

ČERNÝ, Jiří. *Jiří Černý ...na bílém: hudební publicistika (1970-1979)*. Praha: Galén, 2014. Olivovníky. ISBN 978-80-7492-163-6

DORUŽKA, Lubomír. Jsem poník, co umí jen jeden kousek. *Hospodářské noviny*. 28. 4. 2005.

FIDELIUS, Petr. *Řeč komunistické moci*. Praha: Triáda, 1998. Paprsek (Triáda). ISBN 80-86138-03-8.

FOUCAULT, Michel. *Diskurs: Autor; Genealogie: tři studie*. Praha: Svoboda, 1994. Filozofie a současnost. ISBN 80-205-0406-0.

KOLÁŘ, Pavel a Michal PULLMANN. *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-87912-62-1.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

Melodie. Praha: Orbis, 1963. (Roč. 1) 1-10; ISSN 0025-8997.

Melodie. Praha: Orbis, 1968. (Roč. 6) 1-12; ISSN 0025-8997.

Melodie. Praha: Orbis, 1969. (Roč. 7) 1-12; ISSN 0025-8997.

Melodie. Praha: Orbis, 1970. (Roč. 8) 1-12; ISSN 0025-8997.

Melodie. Praha: Orbis, 1971. (Roč. 9) 1-12; ISSN 0025-8997.

Melodie. Praha: Orbis, 1972. (Roč. 10) 1-12; ISSN 0025-8997.

Melodie. Praha: Panorama, 1982. (Roč. 20) 1-12; ISSN 0025-8997.

Melodie. Praha: Panorama, 1983. (Roč. 21) 1-12; ISSN 0025-8997.

Melodie. Praha: Panorama, 1984. (Roč. 22) 1-12; ISSN 0025-8997.

Melodie. Praha: Panorama, 1985. (Roč. 23) 1-12; ISSN 0025-8997.

OLŠOVSKÝ, Jiří. *Slovník filosofických pojmů současnosti*. 3., aktualizované vydání. V Praze: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3613-6.

OTÁHAL, Milan. *Opozice, moc, společnost 1969-1989: Příspěvek k dějinám "normalizace"*. Praha: Maxdorf, 1994. Historia nova. ISBN 80-85800-12-8.

RIEDEL, Jaroslav. *Kritik bez konzervatoře: rozhovor s Jiřím Černým*. Praha: Galén, c2006. Olivovníky, sv. 3. ISBN 80-7262-454-7.

VANĚK, Miroslav. *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956-1989*. Praha: Academia, 2010. Šťastné zítřky (Academia). ISBN 978-80-200-1870-0.

Archiv

NA – ČUTI. Záznam o jednání konaném v Českém úřadu pro tisk a informace, 3. 5. 1971. Nezpracovaný fond.

NA – MK ČSR. „*Melodie*“, 28. 12. 1968. Nezpracovaný fond.

NA – ÚV KSČ, IK. Prohloubení vlivu dětského a mládežnického tisku, Čs. televize, Čs. rozhlasu, Čs. filmu a dalších sdělovacích prostředků na formování socialistického vědomí mladé generace, 15. 10. 1985.

Elektronické zdroje

Historie společnosti – SUPRAPHON.cz. *SUPRAPHON.cz* [online]. 2019 SUPRAPHON [cit. 30.03.2019]. Dostupné z: <https://www.supraphon.cz/historie-spolecnosti/95-hudebni-mesicnik-gramorevue>

KOŠNAROVÁ, Veronika. *Panorama*. In: Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2012 [cit. 10.04.2018]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1827&hl=orbis+>.

POLEDŇÁK, Ivan. *Jaromír Tůma*. In: Český hudební slovník osob a institucí [online]. 2010 [cit. 21.04.2018]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=7379.

POLEDŇÁK, Ivan. *Petar Zapletal*. In: Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2010 [cit. 22.04.2018]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=7379.

ZAPLETAL, Petar. *Jiří Černý*. In: Český hudební slovník osob a institucí [online]. 2009 [cit. 24.04.2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1000708.